

EVLENME YOLU İLE TÜRK VATANDAŞI OLMA TALEPLERİNDEN DOĞAN UYUŞMAZLIKLARA İLİŞKİN YARGILAMALARDA MİLLİ GÜVENLİK VE KAMU DÜZENİ KISTASI

*The Criterion of National Security and Public Order in Proceedings Regarding
Disputes Arising From The Demands of Becoming Turkish Citizen by Way of Marriage*

Fatma Elif ÇELİK*

Özet

5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu m.16/1-c’de yer verilen millî güvenlik ve kamu düzeni kıstasının evlenme yolu ile vatandaşlık oluşumunda nasıl bağdaştırılacağına tespiti önem arz etmektedir. Millî güvenliğin tehdit unsurlarına dair net kriterler getirilmedikçe İçişleri Bakanlığının takdir kararının mahiyetini denetlemek güçleşmektedir. Aynı bakış açısından kamu düzeni kavramının da uygulayıcıların görüş ve anlayışlarına göre genişleyebilecek, öznel yoruma elverişli bir kavram olarak keyfiliğe vardırılması mümkün hâle gelmektedir.

Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil etmeme hâli, evlenme yolu ile Türk vatandaşı olmak isteyen yabancılar bakımından başvuru şartı değil; başvurudan sonra ele alınan bir değerlendirme kıstasıdır. TVK m.16’daki başvuru şartları, ancak Türkiye’de ikamet etme şartı ile desteklenirse millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hâli bulunmama kıstasından beklenen faydanın ortaya çıkacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Vatandaşlık, Evlilik, Millî Güvenlik, Kamu Düzeni, Türk Vatandaşlığı, Yargı Kararı, Uyuşmazlık

Abstract

It is important to determine how the national security and public order criterion, which is enacted in the Turkish Nationality Act No:5901 article 16/1-c, will be harmonized for acquisition of citizenship through marriage. It will become more difficult to control discretionary decisions of the Ministry Of Interior about acquisition of citizenship through marriage unless setting clear understanding as what exactly constitutes threat to national security. From the same point of view, the concept of public order is also becoming suitable for the subjective interpretation, which can be expanded according to the views and understandings of practitioners.

Having no quality constituting an obstacle in respect of national security and public order is not an application requirement for foreigners who want to be a Turkish citizen by marriage; it is an evaluation criterion that is considered after the application. It is thought that the expected benefit will emerge from the criterion of not having a

Bu makale Etik Kurul İznine tabi değildir.

* Dr. Öğr. Üyesi, Ufuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi, fatmaelif.celik@ufuk.edu.tr, <http://orcid.org/0000-0003-0373-5494>

situation that will pose an obstacle in terms of national security and public order if the application conditions in Turkish Nationality Act article 16 are supported by the condition of residing in Turkey.

Keywords: Citizenship, Marriage, National Security, Public Order, Turkish Citizenship, Judicial Decision, Dispute

GİRİŞ

Vatandaşlık kavramı, devletin oluşumu ve devamlılığının esasını teşkil ettiği için bu meselenin tam bir bağımsızlıkla düzenlenmesi devletler bakımından hayati önem arz etmektedir. Devletler, söz konusu serbestiye dayanarak kendilerine vücut veren insan topluluğunu yasal olarak yaratırlar; bir diğer ifade ile vatandaşlık statüsünün oluşumu ve bu statünün kaybı ile ilgili ilkeleri kendi anlayışlarına, tesiri altında kaldıkları fikirlere ve yüksek menfaatlerine göre belirlerler¹. Anılan bağlamda, vatandaşlık statüsünün evlenme yolu ile oluşup oluşmayacağı hususu da devletlerin egemenlik haklarına dayandırdıkları bir tercihten ibaret olup; özellikle cinsiyet temelli yaklaşıma², evlilik anlayışına, evliliğin geçerliliğine ve toplumsal yapının tasarımına³ ilişkin algı ya da kaygıların etkisi ile şekillenmektedir.

I. EVLENME YOLU İLE OLUŞAN VATANDAŞLIK STATÜSÜ

Vatandaşlık statüsünün evlenme yolu ile oluşumu, geleneksel (eski) ve çağdaş (yeni) yönlü kutuplaşan iki farklı bakış açısından izah edilmektedir. Geleneksel görüş uyarınca, aile içi güç ilişkilerinin hukuksal belirleyicisi olan babalık ve kocalık yetkileri, münhasıran, erkeklerce kullanılabilceği için ailede kadınlar aleyhine eşitsizlik ilkesi egemendir; kadın, evlenmekle kocasının otoritesine bağlanır⁴; otomatikman onunla aynı vatandaşlığa sahip olur; önceki vatandaşlığını yitirir⁵. Çağdaş görüş uyarınca ise bir evliliğin

¹ Osman Fazıl Berki, 'Türk Hukukunda Evlenmenin Tabiiyete Tesiri', (1946) 3(1) AÜHFD, 46.

² Diane Richardson, 'Rethinking Sexual Citizenship', (2017) 51(2) Sociology, 214-215.

³ Betty De Hart, 'Regulating Mixed Marriages Through Acquisition and Loss Of Citizenship', (November 2015) (662) The Annals Of The American Academy Of Political and Social Science, 172-174.

⁴ Eski toplumlardaki aile örgütlenmesi, babaya ya da aile içindeki bir başka büyük erkeğe kendi soyundan gelenlerin şahsı ve mülkiyeti üzerinde-daha sonra Roma hukukunda patria potestas olarak anılan- bir yetki tanımaktadır. Roma hukuku uyarınca evlenmekle kadın üzerindeki patria potestastan kaynaklanan haklar, kocaya ve fakat baba sıfatı ile geçmektedir. Mehmet Semih Gemalmaz, *Devlet, Birey ve Özgürlük* (Legal 2016) 96-103; Cyril D. Hill, 'Citizenship Of Married Women', (1924) 18 (4) American Journal Of International Law, 721.

⁵ Rona Aybay, *Kadının Uyraklığı Üzerinde Evlenmenin Etkisi*, (AÜSBF Yayınları, 1980) 3-5; Kristin A.Collins, 'A Short History Of Sex and Citizenship: The Historians' Amicus Brief In Flores-Villar v.United States', (2011) 91(4) Boston University Law Review, 1490-91. Bu anlayışa dahil olanlar, ailede vatandaşlığın ortaklığı meselesini, kadının ehliyetsizliği fikrinden başka, daha önemli bir delil olarak yorumladıkları ailenin menfaati kavramına dayandırmaktadır. Zira, evlilik birliğinde eşlerin farklı vatandaşlığa sahip olmaları aile içinde karı-koca arasındaki hukuki ilişkileri, evlenmenin hüküm ve neticelerini, ortadan kalkmasını,

yürütücüleri birbirlerinden bağımsız⁶ ve birbirlerine eşit kişiler olduğundan⁷ evlilikte cinsiyet üstünlüğü söz konusu değildir. Bu bakımdan evlilik yolu ile vatandaşlık statüsünün oluşumunda aile ile sosyolojik etmenler, kamusal düzen, genel ahlak ve bütünlük kavramları arasında ilişkinlik kuran eski anlayıştan farklı olarak ayrı vatandaşlıkların, ailenin kuruluşunu engellemediği gibi aile kurulduktan sonra da aile yaşamına korkulduğu kadar yoğun ve doğrudan yansımadağı gözlemlenmekte; buna bağılı olarak da evliliğin vatandaşlığı etkilememesi düşüncesi⁸ kabul edilmektedir⁹.

Evlenmenin, vatandaşlığa etki edebilmesi için kural olarak geçerli, gerçek ve sürdürülen bir evliliğin varlığı gerekmektedir. Geçerli evlilik, kanunen aranan şartlara uygun olarak cereyan eden; sosyal, ekonomik, kültürel, dini ve hukuki pek çok etmen tarafından desteklenen bir olaydır. Evlilik, yaygın anlamı ile bir kadın ve bir erkeğin yeni bir aile kurmak ve birbirlerine sadakat göstermek; yardım etmek üzere yasal yoldan birleşmeleri olarak tanımlanmaktadır¹⁰. Bu bakımdan aynı cinsten kişilerin, evlenme yolu ile vatandaş olabilmeleri, bu evliliğin geçerliliğinin¹¹ vatandaşlığı söz konusu olacak devletin hukuku tarafından kabul edilmesine bağılıdır¹². Gerçek ve sürdürülen evlilikten kasıt ise

---

velayet hakkının kullanılmasını konularını hangi hukukun idare edeceği hususunda ihtilaf yaratabilecektir. Öte taraftan siyasi ve milli bakımlardan, savaş zamanlarında, vatandaş ile evlenen yabancı kadınların, yabancı, belki de düşman devlet hâkimiyetine bağılı kalabilmeleri devlet için arzu edilmeyen bir ihtimaldir. Berki (n 2) 47.

⁶ Hicri Fişek, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, (Güzel İstanbul Matbaası, 1959) 80.

⁷ 1789 İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi m.1; 1791 Kadının ve Kadın Yurttaşın Hakları Bildirisi m.1. Hükümlerin yorumu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Gemalmaz (n 5) 288-297.

⁸ Hill (n 5) 724-728.

⁹ 1933 Montevideo Kadınların Vatandaşlığı Sözleşmesi m.6; 1957 Evli Kadınların Vatandaşlığı Hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi m.1; 1979 Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi m.9/1- RG:25.06.1985/18792; 1997 Avrupa Vatandaşlık sözleşmesi m.4/d. Ayrıntılı bilgi için bkz. Gülin Güngör, 'Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi', (1997-1998) 17-18(1-2) MHB, 234-236.

¹⁰ A. Esat Arsebük, *Medeni Hukuk-II* (Ankara Hukuk Fakültesi, 1940), 540; Jale Güral, 'Evlenmeden Doğan Kanun İhtilafları', (1946) 3(1) AÜHFD,147. Evlilik, belirli ve sınırlı bir zaman diliminde sürdürülmek üzere kadın ve erkeği bir araya getirmedeği için evliliğin mahiyetinde süreklilik hatta ebedilik gizlidir. Turgut Akıntürk and Derya Ateş Karaman, *Türk Medeni Hukuku-Aile Hukuku*, (Beta, 2014) 59.

¹¹ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin 2002'ye kadar verdiği kararlarda 12. maddenin teminat altına aldığı evlilik hakkının içeriği, biyolojik olarak farklı cinsiyetten iki kişinin geleneksel evliliği biçiminde açıklanmışken 2002 yılındaki Christine Goodwin-Birleşik Krallık davasında verilen kararda evlilik kurumunun, mutlaka bir çift olarak bir çocuğa sahip olma anlamına gelmediği ifade edilmiştir. Osman Doğru and Atilla Nalbant, *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi-Açıklama ve Önemli Kararlar*, (Legal, 2012) 540. Aynı cinsten kişilerin evliliği günümüzde giderek artan bir şekilde bir çok ülke hukuku bakımından kabul edilmeye başlanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Candan Yasan, *Milletlerarası Özel Hukukta Aynı Cinsiyetten Kişilerin Birliktelikleri*, (XII Levha, 2013) 44-57.

¹² Türk hukukunda evliliğin aynı cinsten iki kişi arasında yapılmış olması yok hükmünde kabul edilmektedir. Akıntürk and Ateş Karaman (n 11) 210. Dolayısıyla eş cinsel bir yabancıncının eş cinsel Türk vatandaşı eşi ile evlenip Türk vatandaşı olması, şimdilik, mümkün değildir.

evliliğin, yalnızca vatandaşlık elde edebilmek maksatlı-danışıklı kurulmamış¹³ ve sona ermemiş olmasıdır.

II. TÜRK HUKUKUNDAKİ DÜZENLEMELER

Türk vatandaşlığının, evlenme yolu ile oluşmasında önemli bir anlayış değişikliğini yansıtmaması bakımından Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin 04.06.2003 tarihli ve 4866 sayılı Kanun¹⁴ eşik kabul edilerek konu, bu değişiklikten önceki ve sonraki yasal düzenlemeler biçiminde iki döneme ayrılarak ele alınacaktır.

A. TÜRK VATANDAŞLIK KANUNLARINDAKİ 04.06.2003 TARİHLİ VE 4866 SAYILI KANUN DEĞİŞİKLİĞİNDEN ÖNCEKİ DÜZENLEMELER

Cumhuriyet döneminde hazırlanarak yürürlüğe giren 23.05.1928 tarihli ve 1312 sayılı ilk TVK'da¹⁵ evlenme yolu ile vatandaşlık statüsünün oluşumu, "evlenmenin vatandaşlığa tesiri ve rücu" başlığı altında, 13. maddede düzenlenmiştir. Düzenleme uyarınca, geleneksel görüşe uygun şekilde, evlenme sebebi ile sadece yabancı kadının ve onun, babaları hayatta olmayan küçük çocuklarının vatandaşlığında değişiklik meydana gelmekte; çağdaş görüşe uygun şekilde¹⁶ Türk kadınının, yabancı bir erkekle evlenmesi hâlinde kadının Türk vatandaşlığında bir değişiklik olmamaktadır¹⁷. Birinci ihtimalde Türk

¹³ Kişilerin evliliğe karar vermelerinin kendilerine göre sebepleri ne olursa olsun evlenmeye ait yasal, ekonomik ve sosyal tüm menfaatlerin evlilik birliğinden kaynaklandığından hareketle evliliklerin, gerçekleştirilme amaçları sebebiyle hükümsüz kılınmasından ziyade vatandaşlık kanunlarında evlenme yolu ile vatandaşlık statüsüne imkan sağlayan kurullarda düzenleme yapılması hakkında bkz. Charles Knapp, 'Yalandan Evlenme ve Kadın Tabiiyeti', Yusuf Kazancıoğlu (çev.) (1944) 1(3) AÜHFD, 430-434. Evliliğin inandırıcılığının değerlendirilmesi meselesinde evliliğin ne olduğu değil ve fakat ne olmadığı noktasına yoğunlaşmaktadır. Bu bağlamda mahkemeler, bir çiftin, evliliğin kapsadığı geniş menfaatlerden yararlanmak için danışıklı davranıp davranmadıklarını belirlemeye çalışırken adeta evlilik polisi rolüne bürünmekte; öte taraftan eşler de iyi niyetlerini ve aşklarını ispat etmeye çalışmakta; bu marifetle ortak banka hesapları, ortak mülkiyetleri belgelemek zorunda kalmaktadırlar. Kerry Abrams, 'Marriage Fraud', (2012) 100(1) California Law Review, 4-5.

¹⁴ RG: 12.06.2003/25136

¹⁵ RG: 04.06.1928/904

¹⁶ 1312 sayılı TVK'da ailele vatandaşlığın birliği ilkesine önem verilerek bir Türk vatandaşı ile evlenen yabancı kadını otomatikman Türk vatandaşı haline geçiren birinci fıkra düzenlemesi ile kadının bağımsızlığına önem verilerek yabancı ile evlenen Türk kadının, Türk vatandaşlığını korumasına imkân sağlayan ikinci fıkra düzenlemesi birbirine zıtlık oluşturmaktadır. Kanun'da evlenmenin vatandaşlığa etki edip etmeyeceği meselesinin yabancı ile evlenen Türk vatandaşının erkek ya da kadın olması gözetilerek düzenlenmesi hukuk mantığına aykırı olup ayrıca Kanun'un teknik ahenksizliğine yol açmıştır. Fişek (n 7) 83.

¹⁷ Dönemin doktrininde bir görüşe göre Türk kadınının yabancı ile evlenmesine rağmen Türk vatandaşı kalmaya devam etmesi, hem o kadının şahsını elden çıkarmamak suretiyle

vatandaşı ile evlenen yabancı kadının milli kanunundaki düzenlemeler-mesela butlan sebepleri- ya da istek ve iradesi; ikinci ihtimalde ise Türk vatandaşı kadınla evlenen yabancı erkeğin milli kanununun kadına vatandaşlık verip vermemesi veya kadının istek ve iradesi hususları dikkate alınmamaktadır¹⁸.

1312 sayılı TVK'nın yürürlüğüne son veren 11.02.1964 tarihli ve 403 sayılı TVK'da¹⁹ evlenme yolu ile vatandaşlık statüsünün oluşumu, kanun gereği doğan bir sonuç olarak²⁰ tasarlanarak 5. maddede düzenlenmiştir. 1312 sayılı Kanun'da olduğu gibi burada da vatandaşlığı, evlenme sebebi ile etkilenen taraf, kadındır; bir başka ifade ile erkeğin vatandaşlığının evlenme sonucunda etkilenmesi söz konusu olmamaktadır. Ancak 1312 sayılı TVK'dan farklı olarak 5. maddede sadece bir Türk vatandaşı ile evlenen kadınlar yönünden düzenleme getirilmekte; yabancı bir erkekle evlenen Türk vatandaşı kadının, vatandaşlık durumuna yer verilmemektedir²¹.

Evlenme yolu ile vatandaşlığı etkilenecek olan kadınlar da kendi içinde

---

Türk nüfusuna tesiri hem de çocuklarının da Türk vatandaşı sayıldığı için feminizm ile bağdaşması sebepleri ile olumludur. Muammer Raşit Seviğ and Vedat Raşit Seviğ, *Devletler Hususi Hukuku*, (İsmail Akgün Matbaası, 1962) 102. Aksi yönde diğer bir görüşe göre ise Kanun'un yabancı ile evlenen Türk kadını ve karışmış evlenmeden olma çocukları Türk vatandaşı bırakmaya yönelik düzenlemeye rağmen bu kişilerin, milli kültür içinde yabancı kalmalarının önüne geçilemeyeceği; bu noktada mutlaka Türk kültür sosyolojisinin göstereceği direktiflerden faydalanılması gerektiği; aksi takdirde Türk toplumuna evlenme ile sokulan yabancıncının sadece azınlık bir unsur olarak kalacağı değerlendirilmiştir. Otoriter bir hukuk zihniyeti ile bir millet içinde evlenme itibarıyla kendi kendine yetme prensibinden hareket etmenin, yani evlilik otarşisi kurmanın, modern hukuk idealini çiğnemekten başka bir şey olmadığına işaret edilerek 1312 sayılı TVK'daki bu düzenleme eleştirilmiştir. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, 'Devletler Hususi Hukukunda Eksogami Meselesi', (1948) 14(1-2) İÜHFM, 321-322.

¹⁸ Fişek (n 7) 85; Aybay (n 6) 77-79.

¹⁹ RG: 22.02.1964/11638

²⁰ Evlenmenin vatandaşlığa etkisini düzenleyen 5.madde hükmünün Kanun sistematigindeki yeri, vatandaşlık statüsünün, doğumdan başka bir sebeple sonradan oluşan, müktesep vatandaşlık statüsü niteliğini ortadan kaldırmamaktadır. Ergin Nomer, *Vatandaşlık Hukuku Dersleri*, (Fakülteler Matbaası, 1971) 45; Erdoğan Göğer, *Türk Tabiiyet Hukuku*, (Sevinç Matbaası,1972) 52.

²¹ 403 sayılı TVK, yabancı bir erkekle evlenen Türk vatandaşı kadının, vatandaşlığı üzerinde bu evliliğin bir etkisinin olmamasını, yani kadının Türk vatandaşlığını sürdürmesini, uluslararası hukukta ortaya çıkan çağdaş gelişmelerle uyumlu biçimde, ilke olarak benimsemektedir. Anılan çerçevede 5.maddede bir düzenlemeye yer verilmemekle birlikte Kanun'un Türk Vatandaşlığının Kaybı başlığını taşıyan 2. bölümünün başlangıç hükmü olan 19. maddede yabancı ile evlenen Türk kadınının, kocasının milli kanunu evlenme sebebi ile kocanın vatandaşlığını kadına bahşediyorsa ve kadın da bu yöndeki tercihini bildirmişse Türk vatandaşlığını kaybedeceğini belirtmektedir. Burada yabancı ile evlenen Türk vatandaşı kadına bir seçenek sağlanmakta ve fakat kadın, Türk vatandaşlığından ayrılmaya zorlanmamaktadır. Aybay (n 6) 90; Ata Sakmar, 'Kadınla Erkek Arasındaki Hukuki Eşitlik İlkesi ve Vatandaşlık Hukuku', (1978) 44 (1-2) İÜHFM, 126.

başka bir devletin vatandaşı olan yabancı kadınlar, hiçbir devletle vatandaşlık bağı bulunmayan vatansız kadınlar ve kendi vatandaşlık kanunu uyarınca yabancı bir erkek ile evlendiği için vatandaşlığını kaybeden kadınlar olmak üzere üç grup hâlinde ele alınmaktadır. Bu üç gruptan ilk kategoride yer alan kadınların evlenme yolu ile Türk vatandaşı olmaları bu yöndeki istek ve iradelerini açıklamış olmalarına²² bağlı tutulmakta; diğer iki kategoride yer alan kadınların evlenme yolu Türk vatandaşı olmaları ise, vatansızlığı önleme gayesi ile örtüşecek şekilde, kendiliğinden gerçekleşmektedir.

Yine 1312 sayılı TVK'dan farklı olarak evlenmenin butlanına karar verilmesi ihtimaline yer verilmekte; kadın açısından butlana hükmedilmesinin sonuçları, kadının iyi niyet durumuna göre farklılık arz etmektedir. Düzenlemeye göre evlenme sırasında butlan sebebini bilmeyen ya da bilebilecek durumda olmayan kadın, evlenme nedeniyle oluşan vatandaşlık statüsünü-seçme hakkı ile ayrılma seçeneğini değerlendirmemişse- koruyabilmektedir. Buna karşılık evlenme sırasında kötü niyetli olan kadın, evlenme sebebi ile oluşan Türk vatandaşlığı statüsünü, hakimın butlan kararı ile birlikte kaybetmektedir. Butlanına karar verilmiş olan evlenmeden doğan çocuklar yönünden ise, ana veya babanın iyi niyet durumlarına göre herhangi bir ayırım gözetilmeden, vatandaşlık statüsünün devam edeceği bildirilmektedir.

B. TÜRK VATANDAŞLIK KANUNLARINDAKİ 04.06.2003 TARİHLİ VE 4866 SAYILI KANUN DEĞİŞİKLİĞİNDEN SONRAKİ DÜZENLEMELER

Değişikliğin gerçekleştiği dönemde hâlen yürürlükte olan kanun, 403 sayılı TVK'dır. Bu bakımdan evlenme yolu ile vatandaşlık statüsünün oluşumu, kanunun gereği doğmaktadır²³. Değişiklikten önce, Kanun'daki anlayış kadının statüsünü etkilemeye yönelik olup; durum için mevcut bir evliliğe dayanılarak koca ile aynı vatandaşlıkta bulunmayı istemenin dışında başka bir kanuni şart getirilmemiştir.

²² Ailede vatandaşlığın birliğini kadının tek taraflı iradesine bırakmanın isabet derecesi hakkındaki değerlendirme için bkz. Göger (n 21) 54.

²³ Değişiklikle birlikte seçme hakkının kullanılması yolu ile vatandaşlık statüsünün oluştuğu; genel olarak ise Kanun'daki sistematik bütünlüğün bozulduğu yönündeki değerlendirme için bkz. Fügen Sargın, 'Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda Değişiklik Yapan 2003 Tarihli ve 4866 Sayılı Kanun Kapsamında Bir Değerlendirme', (2004) 53 (1) AÜHFİD, 34-35. Değişiklikle birlikte vatandaşlık talebinde bulunan yabancıların, vatandaşlık elde edemeyeceğinin Türk idaresinin takdirine bağlı olduğu; Kanun'da zikredilen şartların vatandaşlık statüsünün garantisini görülemeyeceği ancak bu şartların vatandaşlık başvurusu için gerekli olduğu yönündeki değerlendirme için bkz. B. Bahadır Erdem, '4866 Sayılı Kanunla Türk Vatandaşlığı Kanununun 5.Maddesinde Yapılan Değişikliğe Göre Türk Vatandaşlığının Evlenme Yolu İle Kazanılması', (2003) 23(1) MHB, 352-353.

4866 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle, 403 sayılı Kanun'un 5. maddesinde yapılan en önemli değişiklik, evlenmenin vatandaşlığa etkisi hususunda cinsiyet ayrımı kaldırılarak kadın-erkek eşitliğinin gözetilmiş olmasıdır²⁴. Düzenlemeye göre bir Türk vatandaşı ile evli olmak, Türk vatandaşlığı statüsünü kural olarak kendiliğinden meydana getirmemekte; ancak eşi ile ortak vatandaşlığa sahip olmak isteyen tarafın yazılı başvurusuna ve birtakım şartların gerçekleşmiş bulunduğu tespitine yönelik yetkili makam kararına ihtiyaç duyulmaktadır. İçişleri Bakanlığı tarafından yapılacağı bildirilen araştırma ve soruşturmanın kapsamı, evliliğin en az üç yıldan beri, fiilen yaşama koşulu ile, sürüp sürmediğinin belirlenmesine yöneliktir.

Türk vatandaşlığının evlenme yolu ile kendiliğinden oluşmaması kuralının istisnası, Türk vatandaşı ile evlenen yabancıların, evlenmekle kendi vatandaşlığını kaybetmesi ihtimali ile sınırlandırılmakta; bir önceki düzenlemeden farklı olarak evlenme yolu ile vatandaşlığı etkilenecek olan kadınlar arasında hiçbir devletle vatandaşlık bağı bulunmayan vatansız kadınlar sayılmamaktadır²⁵.

403 sayılı TVK'nın 2003 yılındaki değişiklikten önceki düzenlemesi ile uyumlu olarak evlenmenin butlanına karar verilmesi ihtimaline yer verilmekte; ancak butlana hükmedilmesinin sonuçları, bu sefer, eşlerin iyi niyet durumuna göre değişmektedir. Düzenlemeye göre evlenme sırasında butlan sebebini bilmeyen ya da bilebilecek durumda olmayan taraf, evlenme nedeniyle oluşan vatandaşlık statüsünü koruyabilmektedir. Butlanına karar verilmiş olan evlenmeden doğan çocuklar yönünden ise, ana veya babanın iyi niyet durumlarına göre herhangi bir ayırım gözetilmeden, vatandaşlık statüsünün devam edeceği bildirilmektedir.

²⁴ Düzenleme ile yabancı kadın yerine yabancı ifadesinin kullanılmasına bağlı olarak kadın-erkek arasındaki cinsiyet temelli ayrımcılığa son verilmesi, Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'nin 5. maddesinde hüküm altına alınan ayrımcılık yasağı ile uyumluluk göstermektedir. Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi uyarınca vatandaşlık bağının kurulması ve sona erdirilmesinde cinsiyet, din, ırk, renk veya diğer millî veya etnik köken esasına dayalı her türlü ayırım ve uygulama taraf devlet hukuklarından çıkarılacaktır (m.5/1). Gülin Güngör, 'The Acquisition Of Turkish Nationality By Way Of Marriage Following The June 2003 Amendment', (2004) 1(1) Ankara Law Review, 32. Öte taraftan 403 sayılı TVK m.5'de yapılan düzenleme ile bir Türk vatandaşı kadınla evlenen yabancı erkek bakımından Kanun'da zaten var olan imkanların dışında ek bir kolaylık getirilmediği; Türk vatandaşı erkeklerle evlenen yabancı kadına, 2003 yılındaki değişiklikten önce sağlanmış olan seçme hakkının kullanılmasıyla kolay yoldan Türk vatandaşı olma imkanının ortadan kaldırıldığı; yeni düzenleme ile birlikte kadın ve erkek arasındaki eşitliğin sağlandığı kabul edilecekse bunun ancak kadınla erkeği alt düzeyde bir olanakta birleştirerek sağlandığı değerlendirilmektedir. Rona Aybay, *Vatandaşlık Hukuku*, (Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006) 141.

²⁵ Bu anlamda vatansız eş, yabancı uyruklu eş ile bir tutulmuş; vatansızlığın azaltılması taahhüdü, yalnızca evlenmekle önceki vatandaşlığın kaybı hâllerine hizmet eder duruma gelmiştir. Güngör (n 25) 32; Aybay (n 25) 149.

403 sayılı TVK'da vatandaşlığın evlenme yolu ile oluşumu hususunda daha önceki anlayış ve düzenlemelerden farklı bir yöne sapıldığı için, yeni bakış açısının daha ayrıntılı açıklanması ve usul ve esasların belirlenmesi amacı ile Türk Vatandaşı İle Evlenme Nedeniyle Türk Vatandaşlığının Kazanılması ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Vatandaşlarının Türk Vatandaşlığını Kazanmalarına İlişkin Yönetmelik²⁶ çıkarılmış; daha öncesinde 403 sayılı TVK'nın Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin evlenme başlığını taşıyan 8.madde hükmü yürürlükten kaldırılmıştır²⁷.

Türk Vatandaşı İle Evlenme Nedeniyle Türk Vatandaşlığının Kazanılması ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Vatandaşlarının Türk Vatandaşlığını Kazanmalarına İlişkin Yönetmelik'te, 403 sayılı TVK'nın 5. maddesinde sayılan üç yıldan beri evli olma, fiilen birlikte yaşama, evliliğin devamı şartlarına ilaveten fuhuş yapmak, fuhuşa aracılık etmek veya fuhuşa zorlamak, kadın ticareti yapmak gibi herhangi bir faaliyet içinde bulunmamak ve kamu düzeni, millî güvenlik ve genel ahlak açısından sakıncalı olmamak şartlarına da yer verilmiştir²⁸.

403 sayılı TVK'nın yürürlüğüne son veren 29.05.2009 tarihli ve 5901 sayılı TVK'da²⁹ evlenme yolu ile vatandaşlık statüsünün oluşumu, sonradan

²⁶ RG: 24.05.2004/254721

²⁷ RG: 04.05.2004/25452

²⁸ Doktrinde Kanun'da yer almayan şartların Yönetmelik ile getirilmiş olması eleştirilmektedir. Bilgin Tiryakioğlu, 'Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısına Göre Vatandaşlığın Yetkili Makam Kararı ile Kazanılması', *Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı Sempozyumu-29 Şubat 2008*, (Seçkin, 2008) 91; Rıfat Erten, 'Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı'nın Türk Vatandaşlığının Kazanılmasına İlişkin Hükümleri Hakkında Değerlendirmeler', (2008) 66(4) Ankara Barosu Dergisi, 51. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "vatandaşlık, kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaybedilir" (m.66/3) şeklindeki açık çerçeve hükmü sebebiyle doktrindeki haklı eleştirilere katılmakla birlikte niçin böyle bir ekleme yapıldığı ile ilgili, sosyolojik fiili durumun evlilik üzerindeki etkilerini ortadan kaldırmak ve evliliğin maksatlı-danışıklı kurulmamasını temin etmeye yönelik hedefi pekiştirmek gayesi ile kamuoyu baskısı altında ivedilikle hareket edilmesine ilişkin bir motivasyon ihtimali akla gelmektedir. Zira, Türkiye'de kayıtlara geçmiş vakıalar arasında en yaygın görülen insan ticareti biçimi, fuhuşa zorlamadır; ilk örneklerini Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından iş bulmak için Türkiye'ye göç eden kadınlar oluşturmaktadır. Bu dönemde fuhuşa zorlanan kadınların içinde buldukları çaresizliği bertaraf edeceğine inandıkları en ümitli yol, bir Türk vatandaşı ile evlenmektir. 403 sayılı TVK'nın 5. maddesinin yeni hali uyarınca, İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan inceleme ve soruşturmalarda kanuni şartları haiz yabancı kadınlar arasında, Türk Vatandaşı İle Evlenme Nedeniyle Türk Vatandaşlığının Kazanılması ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Vatandaşlarının Türk Vatandaşlığını Kazanmalarına İlişkin Yönetmelik'in 2.maddesi ile işaret edilen durumları karşılayan kadınların, kanun koyucuyu bu düzenlemeyi yapmaya yöneltecek kadar, sayıca çokluğunun belirlenmiş olabileceği değerlendirilmektedir.

²⁹ RG: 12.06.2009/27256

ve yetkili makam kararı ile gerçekleşen bir sonuç ve tek yol olarak³⁰ 16. maddede düzenlenmiştir. Hükümün başlangıcında, 403 sayılı TVK'nın 2003 yılındaki değişiklikten sonraki hâli ile benzer şekilde, evlenmenin, vatandaşlık üzerinde doğrudan tesiri bulunmadığı hususu vurgulanmaktadır. Ancak bir önceki düzenlemeden farklı olarak, Türk vatandaşlığının evlenme yolu ile kendiliğinden oluşmaması kuralına hiçbir istisna getirilmemektedir.

Düzenlemeye esas olarak, gerekçede³¹, Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'ne uyum sağlanması ihtiyacı³² ile 2001 Anayasa değişikliğindeki kadın erkek eşitliğine yönelik hükümler işaret edilmiştir.

Hükümle ilgili olan en önemli yenilik, mülga Türk vatandaşlığı kanunlarındaki sistematik yerleştirmeye ilişkin eleştirileri sonlandırarak vatandaşlık statüsünün evlenme yolu ile oluşumunu yetkili makamın takdirine bırakmasıdır. Dolayısıyla bu yol üzerinden vatandaşlık elde etmek isteyen ve Kanun'daki şartları haiz yabancı eşlerin başvuruda bulunmaları hâlinde İçişleri Bakanlığının takdiri kararına ihtiyaç duyulmaktadır³³.

Hükümde, sırf vatandaşlık elde etmek için maksatlı-danışıklı kurulmuş bir evlilik olmaması-evliliğin gerçekliği- arzusunun ifade tarzından Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne vatandaşlık bağı ile bağlanacak kişiden beklenen vasıflardan ziyade, alt manada, evlilik birliğinin yürütülmesine ilişkin şartlar sıralanarak ideal bir evlilik betimlemesinin yapıldığı düşünülmektedir.

16. maddede evlenme yolu ile Türk vatandaşlığı için başvurulduktan sonra, Türk vatandaşı eşin ölümüne bağlı olarak evliliğin sona ermesi durumunda, başvuru değerlendirme sürecinin devam edeceği ve aile birliği içinde yaşama şartının gözetilmeyeceği ifade edilmektedir.

³⁰ Gerek 2003 yılındaki değişiklikten önce gerekse değişiklikten sonra 403 sayılı mülga TVK'ya göre bir Türk vatandaşı ile evli kişiler yönünden 7. madde uyarınca istisnai yoldan vatandaşlık statüsünün elde edilmesi (m.7/b) de mümkündür. Bu bakımdan bir Türk vatandaşı ile evli olanlar, kendi menfaatlerine uygun biçimde dilerlerse 5. ya da 7. maddede öngörülen şekilde ile Türk vatandaşı olabilir. Doktrinde bu durum, evlilik nedeniyle Türk vatandaşı olma şartlarının zorlaştırıldığı buna karşılık henüz evlenmemiş ve fakat evlenme kararında olan yabancıların kolay yoldan Türk vatandaşı olmalarına imkân sağladığı gerekçesi ile eleştirilmektedir. Sargın (n 24) 36-36.

³¹ Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı ve İçişleri Komisyonu Raporu 1/458 <<https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d23/c045/tbmm23045095ss0090.pdf>>ET: 01.05.2021.

³² Sözleşme'nin, Kanun'un hazırlanma gerekçesi olarak gösterilemeyeceği; Türk hukukunda gözetilmeyen hiçbir önemli ilke getirmediği; ayrımcılık yasağına ilişkin kabul ettiği prensibin, Anayasası'nın 10. maddesi sebebiyle Türk vatandaşlık hukukunda temel oluşturduğuna yönelik eleştiri ve değerlendirme için bkz. Feriha Bilge Tanrıbilir, 'Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısının Hazırlanması Nedenleri Üzerine', (2007) 72 TBB Dergisi, 48.

³³ Erten (n 29) 50.

403 sayılı TVK'nın 2003 yılındaki değişiklikten sonraki düzenlemesi ile uyumlu olarak evlenmenin butlana hükmedilmesi durumunda evlenme sırasında butlan sebebini bilmeyen ya da bilebilecek durumda olmayan tarafın, evlenme nedeniyle oluşan vatandaşlık statüsünü koruyacağı bildirilmektedir. Ancak 403 sayılı mülga Kanun'dan farklı olarak butlanına karar verilmiş evlenmeden olan çocukların ana veya babanın iyi niyet durumlarına göre herhangi bir ayırım gözetilmeden, vatandaşlık statüsünün devam edeceğine ilişkin hükme yer verilmemektedir³⁴.

III. MİLLİ GÜVENLİK VE KAMU DÜZENİ BAKIMINDAN ENGEL TEŞKİL EDECEK BİR HÂLİ BULUNMAMA KISTASI

A. Düşünsel Yaklaşım

Millî güvenlik, ülke genelinde beliren iç ve dış tehlikelere karşı devlet tüzel kişiliğinin savunma ve güvenlik altına alınmasıdır³⁵.

Millî güvenlik kavramının bilimsel tanımının yapılması oldukça güçtür; zira millî güvenlik kavramının ne doğa bilimleri ne de sosyal bilimler alanlarında üzerinde uzun süreler çalışılmış kavramlar gibi niteliği ve belirliliği vardır. Millî güvenlik kavramı daha ziyade ülkelerin politik menfaatlerinin ve koşullarının değişkenliği ile bağlantılı olduğu için siyasal; anayasa dahil hukuk kurallarında işaret edilen bir sınır olması yönüyle hukuksal bir görünüm arz etmektedir³⁶.

Millî güvenlik kavramının modern kapsamı, 17.yy'da otuz yıl savaşları ve İngiliz iç savaşı esnasında doğmuştur. 1648 Vestfalya Barış Antlaşması'nda ulus-devletin yalnızca din gibi iç işleri değil aynı zamanda dış güvenliği de egemen güç olarak kontrol etmesi gerektiği fikri ortaya konmuştur. Yeni ulus-devlet anlayışına göre insanların birbirlerini evrensel birleşme odağı konumundaki din sebebiyle katletmemiş oldukları bir varsayımında barış ve istikrar öğelerinin çok daha iyi birer hizmetkar olabileceği düşünölmüştür³⁷.

³⁴ Bu çocukların, ana ve/veya babaları genellikle Türk vatandaşı olduğu için, soy bağı esasına göre zaten Türk vatandaşı olacaklarından 16. maddede düzenlenmemesi isabetlidir. Tiryakioğlu (n 29); Erten (n 29) 52.

³⁵ Rona Aybay, 'Millî Güvenlik Kavramı ve Millî Güvenlik Kurulu', (1978) 33(1) AÜSBF Dergisi, 68.

³⁶ Aybay (n 36) 60.

³⁷ Emenuel Kant, sınırlı ulusal egemenlik ve haklı savunma amaçlarına adanmış ulus-devletlerin dengesine dayalı bir uluslararası sistemin yaratılması gerekliliği savıyla kaleme aldığı "*Sürekli Barış-Felsefi Bir Taslak*" başlıklı yazısında ulus devletler sisteminin yeni bir aydınlanmış dünya düzeni ile değiştirilmesi lüzumunu dile getirmiştir. Ulus-devletler, millî çıkarlarını ortak menfaatlere tabi kılmalı ve uluslararası hukuk tarafından yönetilmelidir. Böylelikle uluslar üstü kurumların uluslararası ilişkileri yönetmesine dayanan seküler görüş doğmuş; bugünkü liberal enternasyonalizmin küresel dünya görüşüne yansımış ve Birleşmiş Milletlerde tezahür etmiştir. Bu bakımdan millî güvenlik kavramının çeşitli yönleri değerlendirilirken söz konusu düşünsel ivmenin seyri göz ardı edilmemelidir. Kim

Milli güvenlik kavramının tanımlanmasında bazı unsurların belirleyici rolüne dikkat etmek gerekmektedir. İlk unsur, güç unsurudur. Güç, bir ulusun egemenliğinin ve kaderinin kontrolüne sahip olmaktır. Bu, dış mihrakların ülkeye ne ölçüde zarar verebileceği konusunda da belirli bir dereceye kadar kontrol demektir. Dolayısıyla gücün bileşenleri, sert ve yumuşak niteliklere sahip iki uçlu geniş bir yelpazededir. Sert uç, daha çok askeri kanattan, kontrolle; yumuşak uç ise savaş dışı yöntemler kullanılarak ikna etmekle ilgilidir. Diğer unsur, askeri güçtür. Askeri güç, silahlı kuvvetlerin askeri kapasitesi ve kabiliyetini ifade etmekte ve genellikle bir ülkenin gücünün statik ölçüsü olarak anlaşılmaktadır. Ancak askeri güç, muhaliflerin göreceli gücü ve etkin kullanılma derecesi de dahil olmak üzere farklı amaçlarla da kullanılabilir. Bir başka unsur, kuvvettir. Kuvvet, bir hedefe ulaşmak için askerin kullanılması ya da kanunların uygulanması demektir. Kuvvet, bir iktidar aracıdır ve daha çok eylemle ilişkili oluşu onu diğer unsurlardan ayırmaktadır. Son unsur, savunmadır. Savunma, açıkça silahlı kuvvetlerin ulusun egemenliğini ve hakların yaşamlarını koruma kabiliyetini ifade etmektedir³⁸

20.yy boyunca milli güvenlik kavramı askeri yönlü anlaşılmış olsa da kavram zaman içinde boyut kazanmıştır. 1947’de Amerika Birleşik Devletleri, milli güvenlikle ilgili iç, dış ve askeri politikaların entegrasyonu konularında tavsiyelerde bulunmak üzere bir milli güvenli konseyi kurmuştur³⁹. Top yekün savaşların ardından ve nükleer çağın şafağında milli güvenlik kavramının savaşlar ve ordular yönünden tanımlanması geride bırakılmıştır. Bugün artık, milli güvenlik kavramının içine ekonomik güvenlik, enerji güvenliği, siber güvenlik, sağlık ve gıda güvenliği hatta kadın güvenliği konuları dahil edilmektedir⁴⁰.

Milli güvenliğe tam olarak neyin tehdit oluşturduğuna dair net kriterler getirmek gerekmektedir. Mesela milli güvenlik, milletin tamamına mı bir bölümüne yönelik bir tehdit ile mi ilgilidir; ya da tehdidin, tolere edilebilir niteliği haiz midir? Milli güvenlik ile ilgili kabul edilen faktörler, dahili ya da harici faktörler midir? Dahili ise, yabancı ya da anayasaya ve hukuka aykırı kaynaklardan mı gelmektedir? İnsanların özgürlüklerini mi hedef almaktadır? Milli güvenlik sınırını aştığı kabul edilecek eylemlerde amaç, eleştiri hakkının

R. Holmes, *What Is National Security*, (Index Of U.S Military Strenght, 2015), 17; Samuel M. Makinda, ‘Sovereignty and International Security: Challenges For The United Nations’, (1996) 2(2) Global Governance, 51.

³⁸ Holmes (n 38)17.

³⁹ Milli güvenlik kavramının kazandığı yeni boyut Amerika Birleşik Devletleri’nde ve onu izleyen diğer devletlerde milli güvenlik konuları ile ilgili olarak kurulan yeni devlet örgütlenmeleri birtakım siyasal ve hukuksal sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda doğan hukuksal sorun alanı, anayasal özgürlüklerin kısıtlanması için milli güvenlik kavramına başvurulmasıdır. Aybay (n 36) 61.

⁴⁰ Holmes (n 38)19.

kullanılması kapsamında muhalif ya da protesto eylemi midir? Millî güvenlik kavramı ile ilişkin tutulacak durumların kaynağında afet gibi doğallık mı yoksa mı insan üretimi olması sebebiyle yapaylık mı vardır⁴¹? Şurası açıktır ki, toplumun siyasal, sosyal ve ekonomik yapı ve mekanizmalarını yıkmayan, sarsmayan, zedelemeyen durumlar ya da bu etkileri doğurmayı amaç edinmeyen eylemler millî güvenlikle ilgili görülemez. Bu kavram, özellikle toplulukların her türlü eylemini kapsamına aldığı takdirde normal hukuk kuralları ile düzenlenmesi ve korunması gereken kamu düzeni kavramı ile karıştırılmış hatta kaynaştırılmış olmaktadır⁴².

Kamu düzeni kavramı da millî güvenlik kavramı gibi, uygulayıcıların görüş ve anlayışlarına göre genişleyebilecek, öznel yoruma elverişli, bu sebeple de keyfiliğe kadar vardırılabılır çeşitli ve aşamalı tatbiki yol açabilecek genel bir kavramdır⁴³. Klasik anlayışta kamu düzeni, bir toplumun maddi ve dış düzenidir. Bu bağlamda kamu düzeni, bireylerin güvenlik, huzur ve sağlık içinde yaşamaları durumu olarak tanımlanmaktadır. Kamu düzeni kavramının üç bileşeninden birisi olan kamu güvenliği, kişiye ya da eşyaya zarar verecek kazaların ve tehlikelerin yokluğu; kamu huzuru, toplumsal yaşamda düzensizliğin, karmaşanın bulunmayışı, hayatın olağan akışında gitmesi; kamu sağlığı kişilerin bulaşıcı ve salgın hastalıklardan korunması, sosyal yaşamın sağlık koşullarına uygun sürmesi demektir. Kamu düzeninin tanımlanmasına yönelik yeni bakış açıları ise genel ahlak, kamusal estetik, insan onuru gibi unsurlara da yer verilmektedir⁴⁴.

B. Yasal Yaklaşım

Vatandaşlık hukuku alanında millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hâli bulunmama kıstasına, kanun hükmü olarak ilk defa 5901 sayılı TVK'da yer verilmiştir.

Kanun'da, Türk vatandaşlığının sonradan ve yetkili makam kararı ile ilk defa oluşması yolları arasında millî güvenlik ve kamu düzeni kavramına referans veren tek düzenleme 16. madde değildir⁴⁵; bundan başka Türk vatandaşlığının olağan yoldan elde edilmesini düzenleyen 11. maddedeki başvuru şartları

⁴¹ Holmes (n 38) 20-21; Makinda (n 38)151-152.

⁴² Aybay (n 36) 66.

⁴³ Aybay (n 36) 65.

⁴⁴ Kemal Gözler and Gürsel Kaplan, *İdare Hukukuna Giriş*, (Ekin, 2015) 245.

⁴⁵ Doktrinde, millî güvenlik ve kamu düzeni kıstasına vatandaşlığın evlenme yolu ile oluşmasını düzenleyen hükümde yer verilmesi şaşırtıcı karşılanmakla birlikte Kanun'daki bütünlüğe yollama yapılarak Türk vatandaşlığını, sonradan ve yetkili makam kararı ile oluşturan tüm yollarda bu durumun gözetildiğinin göz önünde bulundurulması gerektiği ifade edilmiştir. B. Bahadır Erdem, 'Vatandaşlık Kanunu Tasarısında Evlenme İle Türk Vatandaşlığının Kazanılmasına İlişkin Düzenleme', *Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı Sempozyumu-29 Şubat 2008*, (Seçkin, 2008) 102; Tiryakioğlu (n 29) 91.

arasında (m.11/1-g), istisnai hâller kapsamında elde edilmesini düzenleyen 12. maddenin başlangıcında ortak tek kriter olarak (m.11/1), evlat edinilme yolu ile elde edilmesini düzenleyen 17. maddesinde küçükte gözetilen bir durum olarak (m.17/1) milli güvenlik ve kamu düzeni yönünden engel teşkil etmeme hâline yer verilmektedir. Öte taraftan Türk vatandaşlığının sonradan ve yetkili makam kararı ile ikamet şartlı ve ikamet şartsız yeniden oluşması yollarını düzenleyen 13. ve 14. maddelerde ise yalnızca milli güvenlik bakımından engel bulunmama hâline yer verilmiştir⁴⁶. Sayılan düzenlemelerin hiç birinde milli güvenlik ve kamu düzeni kavramının nasıl anlaşılması gerektiğine ilişkin bir açıklama ya da örnekleme bulunmamakla birlikte⁴⁷, 11. maddenin genel gerekçesinde milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hâli bulunmamak şartı ile güdülen amacın, milli güvenlik bakımından tehlike teşkil eden ve milli menfaatler ve ülke bütünlüğü aleyhine faaliyet gösterenlerle bu faaliyetleri destekleyenlerin, bu gibi kişi veya kuruluşlarla ilişki içinde bulunanların ve herhangi bir isyan, sabotaj, casusluk, silah ve uyuşturucu kaçakçılığı, evrakta sahtecilik gibi kamu düzenini bozan faaliyetlerde bulunanların Türk vatandaşı olmalarını engellemek olduğu bildirilmektedir. Madde gerekçesindeki ifade tarzından anlaşıldığı üzere kırmızı çizgide görülen eylemlerin öznesi olan kişilerin Türk vatandaşı olmaları engellenmek istenmektedir. Bu bakımdan evlenme yolu ile Türk vatandaşlığını talep eden yabancıların, bizzat kendisinin milli güvenlik ve kamu düzeni anlayışı içinde risk görme sınırını aşmış olması gerekmektedir. Gerekçede geçen “*bu gibi kişilerle ilişki içinde bulunanlar*” ifadesi ile kastedilenin milli güvenlik bakımından tehlikeli ve ülke bütünlüğünü bozacağı kabul edilen eylemlerin sahipleri ile kurulan iş birliği ilişkisi olduğu; bir evlilik ilişkisindeki diğer eşe gönderme yapılmadığı düşünülmektedir.

⁴⁶ TBMM’de 29.05.2020 tarihinde gerçekleşen 95. birleşimde CHP adına konuşan Mersin Milletvekili Ali Oksal, milli güvenlik ve kamu düzeni kavramların ayrıştırılmış olmasını; “*bu düzenleme ve bu ifade değişikliği milli güvenlik ve kamu düzeninin birbirinin yerine geçebilecek kavramlar olarak anlaşılması ve bu yüzden ikisinden birinin kullanılmasının yeterli görülmesi gibi çok yanlış bir anlamaya meyil verir niteliktedir. Milli güvenlik ve kamu düzeni birbirinin ikamesi olamaz ancak birbirinin tamamlayıcısı olabilir. Bu nedenle, birbirleriyle bağlantısızmış gibi yansıtılmaları da doğru olmayacaktır*” sözleri ile eleştirmiştir. TBMM Tutanak Dergisi, 45(3) 704 <<https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d23/c045/tbmm23045095.pdf>>ET: 05.05.2021.

TVK m.13/1’e milli güvenlik ibaresinden sonra gelmek üzere “ve kamu düzeni” tabirinin eklenmesine yönelik verilen önergede MHP adına konuşan Konya Milletvekili Faruk Bal, milli güvenlik ve kamu düzeni kavramlarının farklı olduğunu ve birinin diğerinin ifade ettiği anlamı içermediğini; zira milli güvenlik kavramı, daha ziyade dışarıdan gelen tehdit ve tehlikelere karşı alınacak tedbirleri içeren bir anlama sahipken kamu düzeni kavramında yurt içinde bulunan birtakım düzen bozucu faaliyetleri içeren bir anlamın var olduğu değerlendirmesinde bulunmuştur. TBMM Tutanak Dergisi (n 47) 755.

⁴⁷ Bunun sebebi, şartı ihtiva eden tüm yolların Türk vatandaşlığını sonradan ve yetkili makam kararı ile oluşturan yollar olmasıdır. Dolayısıyla idarenin takdir yetkisinin kanun koyucu tarafından lafzen sınırlandırılmak istenmediği düşünülmektedir.

Hangi faaliyetlerin millî güvenlik ve kamu düzenini bozan faaliyetler olduğunu belirleme hususunda idareye verilmiş takdir yetkisinin içeriğini somutlaştırmak bakımından Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun Uygulamasına İlişkin Yönetmelik⁴⁸ m.72/5'te Türk vatandaşlığına engel teşkil eden durumlar açıkça sayılmaktadır⁴⁹. Buna göre; anayasa ile kurulu devlet düzenini yıkmaya yolunda faaliyette bulunan; bu faaliyetlerde bulunanlarla işbirliği yapan veya bunları maddî olarak destekleyen; Türkiye Cumhuriyeti'nin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğüne karşı yurt içinde veya dışında, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu⁵⁰ kapsamına giren suçlarla ilgili faaliyette bulunan, isyan, casusluk ve vatana ihanet suçlarına katılan; silah ve uyuşturucu kaçakçılığı yapan; insan kaçakçılığı ve insan ticareti yapan veya yapanlarla ilişki içinde bulunan⁵¹; taksirli suçlar hariç, ertelenmiş, zamanaşımına uğramış, hükmün açıklaması geriye bırakılmış, paraya çevrilmiş veya affa uğramış olsa dahi altı aydan fazla hapis cezası bulunanlar, Türk vatandaşı olamazlar. Hükümden, taksirli suçlar dışındaki tüm suçlar bakımından ucu açık bir düzenleme yapıldığı; yabancıların, Türk vatandaşlığını engelleyen söz konusu suçları işlediği zaman ve şartların dikkate alınmadığı; hayatının herhangi bir döneminde, örneğin yaşı küçükken ya da iradesi ortadan kaldırılarak, suça karışmakla evlendiği dönemde bu suçları işlemek arasında bir fark yaratılmadığı anlaşılmaktadır. İlaveten, tahdidi bir belirleme yapılacaksa, TVK m.16 kapsamındaki başvurular bakımından, özellikle kadına şiddet ve çocuk istismarı dahil her türlü cinsel suç ibaresinin Yönetmelik hükmünde vurgulanması gerekmektedir.

Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil etmeme hâli, evlenme yolu ile Türk vatandaşı olmak isteyen yabancılar bakımından başvuru şartı değil; başvurudan sonra ele alınan bir değerlendirme kıstasıdır⁵².

⁴⁸ RG: 06.04.2010/27544

⁴⁹ Yönetmelik m.72/5'te, açıkça millî güvenlik ve/veya kamu düzeni ibareleri geçmemektedir; bununla birlikte, doktrinde, içeriği itibariyle hükmün, millî güvenlik ve kamu düzeni şartıyla ilgili olduğu yönünde bir kabul bulunmaktadır. Rıfat Erten, 'Türk Vatandaşlığının Yeniden Kazanılması Yollarında Aranılan Ortak Şart: Millî Güvenlik Bakımından Engel Teşkil Edecek Bir Hâli Bulunmamak', (2020) 40(2) PPIL,1359.

⁵⁰ RG: 1204.1991/20843

⁵¹ Yukarıda açıklandığı üzere burada da "ilişki" ifadesi ile evliliğin kastedilmediği ve diğer eşe gönderme yapılmadığı düşünülmektedir.

⁵² Ancak Kanun'un lafzi yorumundan çıkarılabilecek bu sonuç, Yönetmeliğin 25 ve 26. maddeleri ile desteklenmemektedir. Yönetmelik'te evlenme yolu ile vatandaşlık başvurularında başvuru belgeleri arasında "herhangi bir suç nedeniyle hakkında kesinleşmiş mahkeme kararı bulunuyorsa onaylı bir örneği" sayılmakta (m.26); 25.maddede başvuru sahibinin herhangi bir suçtan dolayı yargılamasının devam edip etmediği veya hüküm giyip giymediği ya da tutuklanıp tutuklanmadığına ilişkin araştırmanın müracaat makamlarınca yapılacağı bildirilmektedir. Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hâli bulunmama kıstası, bir başvuru şartı olmamasına rağmen öyle kabul edilse dahi Yönetmelik düzenlemelerinin yine lafzi anlamda Kanunla örtüşmediği hususu doktrinde

5901 sayılı TVK m.16 kapsamında Türk vatandaşı olmak isteyen yabancılardan başvuru için gerekli şartları taşıyanlar adına Vatandaşlık Başvuru İnceleme Komisyonu tarafından (TVK m.18/1) bir vatandaşlık dosyası düzenlendikten sonra kişi hakkında karar verilmek üzere dosya, İçişleri Bakanlığına gönderilmektedir (TVK m.19/1). Kanun hükmünden, bu aşamada, milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hâlin bulunup bulunmadığının, Bakanlık tarafından değerlendirileceği anlaşılmaktadır. Yönetmelik'te ise evlenme yolu ile Türk vatandaşı olmak isteyen ve başvuruda aranılan şartları taşıdığı anlaşılan yabancı adına bir başvuru dosyası hazırlandıktan sonra dosyanın, yabancı hakkında soruşturma yapılması için il emniyet müdürlüğüne gönderileceği (TVKUY m.27); milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hâlin bulunup bulunmadığının il emniyet müdürlüğüne araştırılacağı, oluşan olumlu ya da olumsuz kanaatin soruşturma formuna açıkça yazılarak, ilgili tutanakları ekli dosyanın inceleme ve araştırma yapılmak üzere il müdürlüğüne; oradan da Vatandaşlık Başvuru İnceleme Komisyonu'na gönderileceği düzenlenmektedir (TVKUY m.28/1). Burada dikkat çekmek istediğimiz husus, milli güvenlik ve kamu düzeni anlayışı içinde risk görme sınırını aşan davranışlara örnek olarak Yönetmelik m.72/5'te sayılanların hiç birisinin kanaat gerektirmemesi; bilakis işlenmiş suçlar olmasıdır. Bu bakımdan il emniyet müdürlüklerince tertip edilecek dosyanın kanaat bildiren bir içerikten ziyade tespit içeren bir dosya olarak hazırlanması lüzumu doğmaktadır.

Evlenme yolu ile Türk vatandaşı olmak isteyen kişiler hakkında milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel bir hâlin bulunup bulunmadığına yönelik yürütülen araştırma ve soruşturmanın geçerlilik süresi bir yıldır. Ancak gerekli görüldüğü takdirde bu süre bitmeden de yeni bir araştırma ve soruşturma yapılabilir (TVKUY m.72/4).

İdare tarafından takdir yetkisini olabildiğince genişleten bir ölçüt olarak kullanılmasına imkân yaratması bir tarafa bırakılacak olursa, iyi niyetli bir bakış açısından, milli güvenlik ve kamu düzeni kalkanı, Türkiye'yi ve Türk toplumunu doğrudan korumaya yöneliktir. Söz konusu korumanın, Türk vatandaşı eşinden dolayı vatandaşlığına geçmek isteyen yabancıyı bu iradesini destekleyecek kuvvetli dahili bir bağlantı yaratılarak; yani ikamet

---

ifade edilmiştir. Buna göre Yönetmeliğin 25. maddesinin (c) bendi milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek hâl kavramı içinde değerlendirilebilecek bile “*herhangi bir suçtan dolayı yargılamasının devam ettiği...*” şeklindeki düzenleme gereğince, evlilik yoluyla Türk vatandaşı olmak isteyen yabancıyı başvurusunun reddedilmesi ceza hukukunun en temel ilkelerinden olan masumiyet karinesine aykırılık yaratmaktadır. Zira genel ve soyut anlamda masumiyet karinesi uyarınca, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamamaktadır. Kamuran Reçber and Zeynep Özgenç, ‘5901 Sayılı Türk Vatandaşlık Kanunundaki Bazı Boşluklar’,(2016) LXXIV(1) İÜHFİM, 380.

şartı getirilerek sağlanacağı düşünülmektedir. Oysa TVK m.16'nın şartlarına bakıldığında, yetkili makam kararı ile sonradan ve olağan yoldan vatandaş olmayı temin eden 11. maddede aranıldığı gibi yabancı eşte Türkiye'de ikamet etme şartının aranmadığını görülmektedir⁵³. O hâlde aile yaşamını yurt dışında kurmuş ve toplumsal entegrasyonunu Türkiye dışında bir yerde yaşayanlar ile sağlamış bir Türk vatandaşının evlenmesi ihtimalinde Türkiye'de hiç ikamet etmemiş yabancı eşinde aranılan millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hâli bulunmama kıstası ile yaratılmak istenen koruyuculuk etkisinin oldukça zayıflayacağı değerlendirilmektedir. Öte taraftan

⁵³ Amerika Birleşik Devletleri'nde daimî ikamet için yasal olarak kabul edildikten sonra eşi Amerika Birleşik Devletleri vatandaşı olan herhangi bir kişinin vatandaşlığa kabulü mümkündür. Ancak bunu için ilgilinin Amerika Birleşik Devletleri'nde en az üç yıl kesintisiz ikamet etmiş (üç yıllık ikamet süresinin yarısını oluşturan süre boyunca Amerika Birleşik Devletlerinde fiziksel olarak bulunma ve başvuru yapılmadan önceki üç ayın da başvurunun yapıldığı eyalet ya da hizmet bölgesinde geçirilmesi şartıyla) ve başvurunun yapıldığı tarihten önceki üç yıl boyunca Amerika Birleşik Devletleri vatandaşı eş ile birlikte, eşi tarafından dövülmüş ya da aşırı zulme maruz kalmış olma durumları hariç, evlilik birliği içinde yaşamış olması gerekmektedir (INA Title 8-Chapter 12-Subchapter III §1430-a)<<https://uscode.house.gov>> ET: 05.05.2021.

Avrupa Birliği üyesi ülkelerde eşlerin vatandaşlık statüsü yüklenmeleri, nakil (A08=naturalisation spouse transfer) ve yayma (A13=naturalisation spouse extension) biçiminde iki yoldan mümkün olmaktadır. Nakil, vatandaşlık statüsünün, halihazırda söz konusu ülkenin vatandaşı ile evli olunması sebebiyle diğer eşe aktarılması; böylece eşlerin vatandaşlık statülerinin en azından bir ülkenin vatandaşlığında ortaklaştırılmasıdır. Yayma ise başlangıçta yabancı olan her iki eşten birinin vatandaşlığa alınmasının eş zamanlı olarak diğer eşe kadar genişletilmesidir.

Birlik üyesi neredeyse her ülke vatandaşlık imkanını eşlere A08 üzerinden sağlamaktadır. Eşlerin vatandaşlığını, ikamet temelli vatandaşlık edinme yolundan ayıran bazı ilave özellikler bulunmaktadır. Bunlardan ilki, ikamet şartının yanında belirli bir asgari evlilik süresinin istenmesidir. İkincisi, ikametini aynı zamanda paylaşılan bir evde olmasıdır. Eşlerin vatandaşlığı ile ikamet temelli vatandaşlık edinme yolu arasında vatandaşlık testleri, dil becerileri ya da idari ücretler, hatta halihazırda vatandaş olan kişinin vatandaşlık süresi gibi maddi ve usuli koşullar yönünden de farklılıklar bulunabilmektedir. Mesela Alman vatandaşlarının eşleri, çifte vatandaşlığı kabul etmek için bir neden olmadıkça ve belirli entegrasyon gereklilikleri yerine getirilmedikçe önceki vatandaşlıklarını terk etmek koşulu ile vatandaşlığa geçme hakkını haizdir. Ancak bunun için idari uygulamaya göre üç yıllık ikamet ve iki yıllık evlilik şartlarının yerine gelmesi; ilaveten başvuru sahibinin kendisini Almanca ifade edebilmesi gerekmektedir.

Son olarak kayıtlı heteroseksüel veya eşcinsel birliktelikler ve eşcinsel evlilikler için eş statüsünün nakli yolu ile vatandaşlık edinilebilmektedir.

Hiçbir Avrupa Birliği ülkesinde evlenme yolu ile vatandaşlık statüsünün oluşumunda güvenlikle ilgili bir şart aranmamaktadır. Anuscheh Farahat and Kay Hailbronner, *Report On Citizenship Law: Germany, Globalcit, Country Report 2020/5*, (March 2020) 20; Kristen Jeffers and Iseult Honohan and Rainer Bauböck, *How To Measure The Purposes Of Citizenship Laws: Explanatory Report For The Citlaw Indicators*, (Globalcit, 2017) 10, 36; Sara Wallece Goodman, *Naturalisation Policies In Europe: Exploring Patterns Of Inclusion and Exclusion*, (EURO Citizenship Observatory, 2010) 28.

acla, özellikle milli güvenlik kavramının inşasında yapı taşı olarak yalnızca tek bir ülkenin değil ve fakat o ülkenin değerlerini ya da çıkarlarını paylaşan müttefiklerinin toplumsal güvenliği hatta dünyadaki tüm insanların güvenliği, sağlığı, genel ahlakı ve refahının da mı ekleneceği sorusu da gelmektedir.

Yabancı ile -bilhassa kadın- evlenmeye yönelik temkinli, savaş söz konusu ise endişeli yaklaşımın, modern vatandaşlık hukukunda terk edildiği hususu hatırlandığında, 5901 sayılı TVK m.16/1-c’de zikredilen milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından risk görme sınırını aşan durumun evlenme yolu ile Türk vatandaşı olma değil; Türk vatandaşı ile evli olan kişinin eylemlerinin sonuçları olduğu anlaşılmaktadır. Bu bakımdan burada mercek altına alınan evlilik değildir; aksinin kabulü hâlinde kanun koyucu, dolaylı da olsa, evliliğe dokunmak için bir fırsatı daha yakalamış olacaktır. Dolayısıyla milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek hâli bulunmama kıstası, tamamıyla ve sadece başvuru sahibinin kendisi yönünden araştırılacak bir durumdur.

5901 sayılı TVK m.16/1-c’ye bir başvuru şartı değil ve fakat değerlendirme kıstası olarak yaklaşıldığında ortaya çıkan bir diğer durum, m.16/1-c’de ifade olunan evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmama hâli ile arasındaki sınırın belirsizleşmesidir⁵⁴. Zira fuhuş yapmak, fuhuşa aracılık etmek, insan ticareti yapmak gibi yasa dışı faaliyetler ve yapılan işlemler, sadece m.16/1-b değil; aynı zamanda milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hâli bulunmama kapsamında da Türk vatandaşlığı statüsünün elde edilmesine engel olabilmektedir⁵⁵.

Son olarak milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hâli bulunmamaya yönelik yapılacak araştırmanın özellikle, Türk vatandaşlığı kaybettirilenler⁵⁶ ile 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Kanunu⁵⁷ uyarınca

⁵⁴ Bu durumda yargı kararları gerekçelendirilirken, son tahlilde, evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmama kıstasının, milli güvenlik ve kamu düzeni kıstası açısından bütünlediği etki ile birlikte vurgulanması ihtiyacı duyulabilmektedir. Bkz. Ankara BİM 10.İdare Dava Dairesi 18.08.2017 tarihli ve 2017/436 (E); 2017/453 (K) sayılı kararı <<https://www.lexpera.com.tr>>ET: 10.03.2021.

⁵⁵ Doktrinde özellikle gerçek bir evliliğin bulunduğu hâllerde m.16/1-c’nin başlı başına önem kazanacağı değerlendirilmektedir. Buna göre, gerçek bir evliliği bulunduğu tespit edilen kişilerin, vatandaşlık başvuruları hakkında m.16/1-c kapsamında kamu düzeni bakımından yapılacak bir araştırmada, “*bozulan kamu düzeninin evlilikle birlikte somut olayda yeniden tesis edilip edilmediğinin*” ya da genel olarak “*kamu düzenine aykırılığın devam edip etmediğinin*” belirlenmesi uygun olacaktır. Gülin Güngör, *Tabiiyet Hukuku-Gerçek Kişiler-Tüzel Kişiler ve Şeyler*, (Yetkin, 2019) 141-142.

⁵⁶ 1312 sayılı mülga TVK’nın yürürlükte olduğu dönemde, bu ihtimal dönemin doktrinince Türk vatandaşlığından ıskat edilenler yönünden tartışılmış; bir görüş, ıskat edilmiş kadının evlenme yoluyla Türk vatandaşı olamayacağını ileri sürerken (Berki, s.52) başka bir görüş buna engel bir hükmün bulunmadığını belirtmiştir. Fişek (n 7) 90.

⁵⁷ RG: 11.04.2013/28615

terör örgütü yöneticisi, üyesi, destekleyicisi veya çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi, üyesi veya destekleyicisi olduğu (m.54/1-b) ya da kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturduğu (m.54/1-d) için hakkında sınır dışı edilmiş kişilerin⁵⁸ Türk vatandaşları ile evlenmeleri ihtimalinde işlev göreceği düşünülmektedir.

C. Yargısal Yaklaşım

Evlenme yolu ile Türk vatandaşlığına kabul konusunda idarenin sahip olduğu takdir yetkisinin sınırlarının anlaşılabilmesi için yargısal denetim, önem arz etmektedir⁵⁹. Türk hukukunda idari işlemlerin yerindeliliğinin, yani ihtiyaca uygun olup olmadığının denetimi, yargısal denetimin dışında bırakılmıştır (Anayasa m.125/4; İdari Yargılama Usulü Kanunu⁶⁰ m.2/2). Dolayısıyla 5901 sayılı TVK m.16/1-c uyarınca millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel hâli bulunmamak kıstasında idarenin takdir yetkisinin kullanımına ilişkin yargısal denetim, hukuka uygunluk yönünden yapılmaktadır⁶¹.

Aşağıda, seçilerek özetlenmiş bir dizi ihtilaf üzerinden millî güvenlik ve kamu düzeni kıstasının mahiyeti, yargısal yaklaşımlardaki ikiliğe uygun şekilde, Türk vatandaşlığını talep eden yabancı ve Türk vatandaşı eş bakımından izlenmeye çalışılacaktır.

⁵⁸ Bu konu ile ilgili olarak Türk Vatandaşlık Kanunlarının hiçbirisinde bir hüküm bulunmamakla birlikte 1938 yılında kabul edilmiş olan 3529 sayılı Ecnibelerin Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun’un (RG: 16.07.1938/3961) 25. maddesinde “*Bu kanun mucibince sınır dışı edilmiş olan veya umumi hükümlere göre Türk vatandaşlığını kaybetmiş bulunan ecnebi kadınlarla sınır dışı edilmesine veya vatandaşlıktan iskatına evlenme muamelesinin tekemmülünden evvel karar verilen ecnebi kadınlar 1312 sayılı TVK’nın 13. maddesi ile ecnebi kadınlara bahşedilen haktan istifade edemezler*” hükmüne yer verilmiştir. Aybay (n 6) 81.

⁵⁹ İdareye takdir yetkisi, belirli bir amaç için verilmektedir. İdare takdir yetkisini, iyi niyetle ve makul şekilde kullanmalı, idari işlemin etkilediği kişileri dinlemek dahil, belirli usulleri takip etmelidir. İdarenin, takdir yetkisini bu sınırlar içinde kullanmadığı her durumda hukuksal amaca aykırı davranmış ve yetkisini suiistimal etmiş olmaktadır. Bu yönden, takdir yetkisinin kötüye kullanıldığı durumlarda idari yargı organları, idarenin takdir yetkisine dayanarak tesis ettiği işlemleri, keyfiliği önlemek ve kişilerin haklarını korumak için denetlemektedir. Cemil Kaya, *İdarenin Takdir Yetkisi ve Yargısal Denetimi*, (XII Levha, 2021).45-47, 117-120.

⁶⁰ RG:20.01.1982/17580

⁶¹ Millî güvenlik ve kamu düzeni gibi değer yaratan -normatif-kavramların somut olaya uygulanmasının sadece idareye bırakılması ile mahkemelerin bunu denetleyerek kendi iradelerini, idarenin yerine ikame etmeleri hususunda tartışma mevcuttur; zira burada belirli bir şey ya da gerçeğin tasvirine dayanan ve “tek doğru karar” olarak kabul edilebilecek bir durum söz konusu değildir. Dolayısıyla idari yargı organlarının, belirsiz kavramlara dayanılarak tesis edilen idari işlemlerin yargısal denetiminde, bu belirsiz kavramların somut olayda gerçekleşip gerçekleşmediğini araştırması gerekmektedir. Kaya (n 60) 45-47.

1. Türk Vatandaşı Olmak İçin Başvuran Yabancınnın Milli Güvenlik ve Kamu Düzeni Bakımından Engel Teşkil Etmesi

a. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdare Dava Dairesinin 10.02.2020 tarihli kararına⁶² konu olayda 26.09.2014 tarihinde bir Türk vatandaşı evlenen İran vatandaşı, TVK m.16 kapsamında başvuruda bulunmuş; başvuru, m.10 ve m.16/1-c'deki şartları sağlamadığı gerekçesi ile reddedilmiştir.

Başvurusureddedilen İran vatandaşı, iptal davası açmış; davası reddedilmiştir. Bunun üzerine görülen istinaf davasında dosyanın incelenmesinden İran vatandaşı davacı hakkında Tevhid-Selam Terör Örgütü (Kudüs Ordusu) yöneticisi olmak suçundan işlem yapıldığı anlaşılmış; olayla ilgili davacının yanı sıra on bir kişi hakkında daha terör örgütüne üye olmak suçundan dolayı yapılan soruşturma sonucunda tahkikatı yapılan şüpheliler açısından ilgililerin bu nevi bir örgüt yapısına dahil oldukları ve elde etmiş oldukları birtakım bilgileri casusluk maksadıyla İran'daki yetkililere ilettiklerine dair herhangi bir delilin elde edilemediği, İran'da rejim sisteminin ihracı ile şia mezhebinin kabul ettirilmesi, tanıtılması şeklindeki faaliyetlerin misyonerlik kapsamında kaldığı ve bizatihi suç oluşturmadığı, şüphelilerin bu maksadı aşan herhangi bir eylemine yönelik delil tespit edilemediği sonucuna varılmıştır.

Bu durum karşısında “*Türk vatandaşı ile evlendiği tarihten itibaren TVK m.16'da belirtilen şartlara uygun bir yaşam sürdüğü ve evlilik birliği ile bağdaşmayacak hiçbir faaliyette bulunmadığı anlaşılan davacının, hakkında terör örgütü üyesi olma suçundan yapılan soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiği ve idarece işleme dayanak olarak başkaca bir gerekçe gösterilmediğinden Türk vatandaşlığına alınmamasına ilişkin işlemde hukuka uyarlık; bu işlemin iptali istemi ile açılan davanın reddi yolundaki idare mahkemesi kararında da hukuki isabet görülmemiştir*” şeklindeki gerekçe ile davacının istinaf talebi kabul edilmiş; Ankara 13.İdare Mahkemesince verilen kararın kaldırılmasına; dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir.

İhtilafa konu işlemin iptali, kanaatimizce isabetlidir; zira davacının, TVK m.16 kapsamında başvuruda bulunabilmek için aranan süre ve evliliğe devam şartlarını sağlamasına; aile yaşamını, kanunda tarifi verildiği üzere sürdürmesine; makbul bir eş olarak evliliğe uygun davranışlar sergilemesine; hakkındaki emniyet araştırmasının neticesinde mahzur teşkil etmediği anlaşılmasına rağmen yalnızca soruşturulmuş olmasından hareketle başvurunun reddedilmesi TVK m.16'nın amacına, milli güvenlik ve kamu düzeni kıstasının ruhuna aykırıdır; ilaveten takdir yetkisinin suiistimalidir.

⁶² Ankara BİM, 10.İDD 2020/269 (E); 2020/129 (K)<<https://www.lexpera.com.tr>>ET: 11.04.2021.

b. Danıştay 10.Dairesinin 03.11.2020 tarihli kararına⁶³ konu olayda TVK m.16 kapsamında yaptığı başvurusu reddedilen Yunanistan vatandaşı davacı, idare mahkemesinde dava açmıştır. Mahkemece yapılan yargılamada, uyumsuzluğa konu olayda Türk vatandaşı olmak isteyen davacı hakkında güvenlik birimlerince yerinde yapılan araştırmalar sonucu düzenlenen tutanaklarda davacının evlilik birliği içerisinde eşi ile birlikte oturduğu, dava açıldığı tarihte bebek bekledikleri, komşuları ile geçimli olduğu, Türk kültürü ve örf-adetleri ile uyumlu bir ortak hayatın sürdürüldüğu; Vatandaşlık İnceleme ve Araştırma Komisyonu Mülakat ve Değerlendirme Formu'nda da TVK m.16'daki şartların mevcudiyetinin saptandığı hususları vurgulanmıştır. Ayrıca kararda, evlenmeden önce, davacının, resmi belgede sahtecilik suçundan yargılandığı davada ağır ceza mahkemesinin zamanaşımı sebebiyle bu davayı düşürdüğu; asliye ceza mahkemesinin kararıyla davacının, reşit olmayan mağdureyi rızası ile alıkoymak ve rızasıyla birden fazla ırzına geçip kızlık bozma suçunu işlediğine dair mahkumiyeti gerektirecek kesin ve inandırıcı deliller bulunmadığı gerekçesi ile beraatına karar verildiği; bu davanın temyiz sürecinde ise bozma kararı verilmiş olmakla birlikte bu hususun yeniden yargılamayı gerektirmemesi sebebiyle sanık hakkındaki kamu davasının zamanaşımı sebebiyle düşmesine karar verildiği; Türk vatandaşı olmak isteyen davacı hakkındaki tüm bu kararların ceza ve mahkumiyet kararları olarak addedilemeyeceği, aksinin kabulünün masumiyet karinesinin ihlali anlamına geleceği belirtilerek vatandaşlık talebinin reddedilmesine ilişkin işlem iptal edilmiştir.

Davalı idarenin temyiz başvurusu üzerine görülen davada, resmî belgede sahtecilik ve reşit olmayan mağdureyi rızasıyla alıkoymak ve rızayla birden fazla ırzına geçip kızlık bozma fiillerinin içerisinde yer alınmasının tek başına vatandaşlık başvurusunun reddi için yeterli geldiği; Yönetmelik'te bu fiiller hakkında yargı ya da mahkûmiyet kararı aranmadığı ve bu konuda idarenin takdir yetkisini kullandığı savunmasında bulunulmuştur.

Yapılan değerlendirmenin sonucunda dava konusu işlemin iptali yönündeki ilk derece mahkemesinin kararının onanmasına karar verilmiştir⁶⁴.

⁶³ 2016/2785 (E); 2020/ 4434 (K)<<https://www.lexpera.com.tr>>ET: 11.04.2021.

⁶⁴ Vatandaşlık işlemlerinde hükümlerlik anlayışı gerekçe gösterilerek takdir yetkisini genişleten; araştırma ve soruşturmalarda zaman sınırı gözetmeyen anlayış sebebiyle iki adet karşı oy yazısına katılmadığımızı ifade etmek isteriz.

Danıştay 10. Dairesinin 22.12.2020 tarihli benzer yöndeki bir başka onama kararına (2020/1408 (E); 2020/6789 (K)) yönelik karşı oy yazılarında da evlenme yolu ile Türk vatandaşlığına kabul konusunda idarenin takdir yetkisine sahip olduğu; millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hâli bulunmama kıstasının bir mahkumiyete bağlanmamış olması gerekçesi ile, bu takdir yetkisinin en geniş şekilde kullanılacağı; idare tarafından değerlendirme yapılırken özellikle uyuşturucu, kaçakçılık, hırsızlık, fuhuş, terör ile ilgili vakıaların dikkate alınmakta olduğu belirtilmiştir.

Onama kararı, masumiyet karinesinin ihlâl edilmemiş olması yönünden önemli olduğu kadar TVK m.16/1-c kapsamındaki değerlendirmelerde zaman sınırının gözetilmiş olması yönünden de önem arz etmektedir. Evlilik birliğine dahil olmuş bir yabancıнын bu sebepten ötürü vatandaşlık talebinde bulunduğu durumlarda milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından sakıncalı kabul edilecek hâle evlendikten sonra geçmiş olması ile bu kapsamdaki eylemlere evlenmeden önce girişmiş olması arasında vatandaşlık başvuru yolu (TVK m.16) ve kıstasın (TVK m.16/1-c) anlamı ve mahiyeti bakımından nüans bulunduğu düşünülmektedir.

c. Danıştay 10.Dairesinin 01.12.2020 tarihli kararına⁶⁵ konu olayda TVK m.16 kapsamında yaptığı başvurusu reddedilen Bulgaristan vatandaşı davacı, idare mahkemesinde dava açmıştır. Mahkeme, İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünün, davacı hakkında asliye mahkemesince daha önceden verilen imar kirliliğine neden olma suçundan bir yıl süre ile denetim süresine tabi tutma kararına dayanan ret gerekçesini, TVK m.16/1-c kapsamında değerlendirmemiş; davacının uzun yıllardır Türkiye’de evlilik birliği içinde yaşadığını, Türk vatandaşı eşin de Türk vatandaşlığını sonradan elde ettiğini, bu durumun evlenme sebebiyle Türk vatandaşı olmayı isteyen davacı bakımından olumlu görülmesi gerektiğini belirterek dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçesi ile iptal kararı vermiştir.

Davalı idarenin temyiz başvurusu üzerine Danıştay onama kararı vermiştir. Onama kararının ardından davacının imar kirliliğine neden olmak suçundan bir yıl süre ile denetim süresine tabi tutulmasının açıkça kamu düzenini bozmaya yönelik eylem niteliği taşıdığı ve vatandaşlık ile ilgili nihai kararın Bakanlığın yetkisinde bulunduğu hususlarına işaret edilerek davalı idare tarafından, karar düzeltme talebinde bulunulmuştur.

Yapılan değerlendirmenin sonucunda uyuşmazlıkta TVK m.16/1-c ile; Yönetmelik m. 72/5’te ertelenmiş olsa da altı aydan fazla hapis cezası alanların Türk vatandaşlığına alınamayacağı yolundaki düzenleme karşısında, imar kirliliğine neden olmak suçundan hapis cezası ile cezalandırıldığı, hükmolunan

---

Yine Danıştay 10.Dairesinin 11.04.2016 tarihli bir kararında, 1985 yılında Türk vatandaşı Emine Durhasan ile evlenmiş olan Lübnan vatandaşının bu evlilikten bir çocuğunun dünyaya geldiği; ilgilinin çalışma izni alarak Türkiye’de çalıştıktan sonra 2012 yılında emekliye ayrıldığı, Türk vatandaşlığını talep eden ilgili hakkında 1981 yılında Birinci Ordu Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı tarafından Filistin Kurtuluş Örgütüne üye olduğu iddiası ile soruşturma açılmış ise de bu soruşturmanın sonucunda takipsizlik kararı verildiği, bu tarihten sonra da söz konusu kişi hakkında herhangi bir soruşturma vs. bulunmadığı gerekçesi ile Ankara 16. İdare Mahkemesi tarafından verilen 20.02.2013 tarihli iptal kararı (2012/1370 (E); 2013/233 (K)) hukuka uygun bulunmuştur. <<https://www.lexpera.com.tr>>ET: 11.04.2021.

⁶⁵ 2020/993 (E); 2020/ 5486 (K)<<https://www.lexpera.com.tr>>ET: 11.04.2021.

bu hapis cezasının ertelendiği görüldüğünden, davacının, Türk vatandaşlığına alınmaması yolunda tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamıştır. Bu nedenle davalı idarenin temyiz isteminin kabulüne; dava konusu işlemin iptaline ilişkin kararın bozulmasına karar verilmiştir⁶⁶.

TVKUY m.72/5 hükmü, sonradan ve yetkili makam kararı ile Türk vatandaşı olmak için başvuruda bulunan tüm yabancılar yönünden, başvuru yoluna bakılmaksızın, işletildiği ve taksirli suçlar hariç tüm suçları kapsayarak makul bir ilintileme ölçütü vermediği için idarenin takdir yetkisinin haddinden fazla genişlemesine yol açmaktadır. İmar kirliliğine sebep olmak çevrenin korunması ve sağlıklı bir çevrede yaşama hakkının korunması bağlamında kamu düzeni içinde görülmekle birlikte evlenme yolu ile Türk vatandaşı olmayı düzenleyen TVK m.16 ile örtüşmediği; bu bakımdan bozma kararının isabet taşımadığı düşünölmektedir.

d. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdare Dava Dairesinin 03.10.2018 tarihli kararına⁶⁷ konu olayda Afganistan vatandaşı Muhammed Kabeer Nazari, TVK m.16 kapsamında evlenme yolu ile Türk vatandaşı olmak için başvurmuş; başvurusu, hüviyet cüzdanı, pasaport gibi belgelerde sahtecilik suçundan bir yıl iki ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği gerekçesi ile reddedilmiştir. Bunun üzerine Afganistan vatandaşı davacı, idare mahkemesinde dava açmıştır.

Ankara 4.İdare Mahkemesi, davacı hakkında ilgili birimler tarafından yapılan incelemeler sonucu düzenlenen formlarda olumlu kanaat bildirildiği; arşiv araştırması sonuçlarında da sakıncalı bir duruma rastlanılmadığı; dava devam ederken İstanbul 41.Asliye Ceza Mahkemesinin 02.05.2017 tarihli ek kararı ile davacı hakkında beş yıllık deneme süresi içinde kasten yeni bir suç işlemediğinin ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlölüklere uygun davrandığının belirlendiği; Fatih 2. Asliye Ceza Mahkemesince 12.05.2010 tarih ve 2009/617 (E); 2010/197 (K) sayılı hükmünün ortadan kaldırılarak davanın düşmesine karar verildiği; bu kararla davacı hakkında açıklanması muhtemel bir hüküm dahi bulunmadığının görüldüğü için bir Türk vatandaşı ile evlenerek normal bir evlilik yürüten davacının iptal talebini kabul etmiştir.

İdarenin başvurusu üzerine görölen istinaf davasında Türk vatandaşlığına kabul edip etmeme konusunda idarenin takdir yetkisi bulunduğu; bu yetkinin ancak kanunun temel ilkeleri, kamu yararı ve hizmet gerekleri göz ardı edilerek kullanıldığının kanıtlanması ya da idari yargı merciince saptanması hâlinde,

⁶⁶ Benzer yönde kararlar için bkz. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdare Dava Dairesi 07.12.2017 tarihli ve 2017/1005 (E); 2017/1198 (K) sayılı kararı; 13.09.2017 tarih ve 2017/739 (E); 2017/670 (K) sayılı kararı <<https://www.lexpera.com.tr>>ET: 11.04.2021.

⁶⁷ Ankara BİM, 10.İDD 2018/1235 (E); 2018/1082 (K) <<https://www.lexpera.com.tr>>ET: 11.04.2021.

dava konusu idari işlemin sebep ve maksat yönlerinden hukuka aykırılığı sebebiyle iptalini gerektireceği; idari işlemin amaç unsuru bakımından hukuka aykırı sayılabilmesi için idari işlemin tesis edilmesinde kamu yararı dışında bir amacın gözetilmiş olması gerektiği; Yönetmelik m.72/5 hükmü, anılan Ceza Mahkemesi kararı ile birlikte değerlendirildiğinde uyuşmazlık konusu olayda yabancıları Türk vatandaşlığına kabul edip etmeme konusunda idareye tanınan takdir yetkisinin kamu yararına ve hukuka uygun olarak kullanılmadığından söz edilemeyeceğinden davacının evlenme yolu ile Türk vatandaşlığını kazanma istemiyle yaptığı başvurusunun reddine ilişkin dava konusu işlemde anılan mevzuat hükümlerine ve hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesi ile idarenin istinaf talebi kabul edilmiş ve Ankara 4. İdare Mahkemesinin kararı kaldırılmıştır⁶⁸.

TVKUY m.72/5 hükmünde sınır belirtmeyen düzenleme sebebiyle, idarenin takdir yetkisini kamu yararı dışında bir amaç için kullanmış olduğunu iddia ve ispat etmenin imkânsız hâle geldiği; bu açıdan bakıldığında evlenme sebebiyle ortak vatandaşlığa sahip olmanın sağlayacağı kolaylıklardan istifade etmek yönündeki yarara erişmenin neredeyse mümkün kılınmadığı değerlendirildiğinden kaldırma kararı yerinde görülmemektedir.

e. Danıştay 10. Dairesinin 29.03.2016 tarihli kararına⁶⁹ konu olayda 11.03.2011 tarihinde TVK m.16 kapsamında yaptığı başvurusu, Emniyet Genel Müdürlüğünce 1992-1993 yılları arasında PKK-KONGRE-GEL paralelinde faaliyet yürüttüğü ve Suriye istihbaratında çalıştığı ifade edildiği için reddedilen Suriye vatandaşı davacı, idare mahkemesinde dava açmıştır.

Ankara 5. İdare Mahkemesi tarafından yapılan değerlendirmede vatandaşlık başvurusunun reddedilme gerekçesi olarak gösterilen kamu düzeni, milli güvenlik ve genel ahlak açısından sakıncalı bulunma hâlini kanıtlayıcı somut bir bilgi veya belgenin sunulmamış olduğu; ilgilinin 1991 yılından beri bir Türk vatandaşı ile evlilik yürüttüğü, evliliğin menfaat karşılığı yapılmış anlaşmalı bir evlilik olmadığı mülakatta anlaşıldığı ve bu evlilikten altı çocuğun dünyaya geldiği; yaklaşık on beş yıldır Sağlık Bakanlığına bağlı şekilde sözleşmeli olarak doktorluk icra ettiği; kendisine süresiz ikamet izni verilmiş olduğu; herhangi bir sabıkasının veya suç kaydının bulunmadığı, Mersin Valiliğince yapılan soruşturmanın sonucunda da olumsuz bir duruma rastlanmadığı belirtilmiş; dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçesi ile iptal kararı verilmiştir.

Davalı idarenin temyiz başvurusu üzerine görülen davada Danıştay 10.Dairesi, Suriye vatandaşı hakkında yapılan inceleme-araştırma ve geçmiş

⁶⁸ Buna karşılık bkz. Fas vatandaşı davacının istinaf talebinin kabul edildiği Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10.İdare Dava Dairesinin 18.10.2017 tarih ve 2017/1038 (E); 2017/907 (K) sayılı kararı <<https://www.lexpera.com.tr>>ET: 11.04.2021.

⁶⁹ 2013/3739 (E); 2016/1743 (K) <<https://www.lexpera.com.tr>>ET: 11.04.2021.

kayıtların değerlendirilmesi neticesinde ilgilinin kamu düzenini bozucu nitelikte, terör örgütü ve bir başka ülke istihbaratı ile bağlantılı faaliyetlerde bulunduğunun tespiti sebebiyle vatandaşlık başvurusunun reddedilmesinin devletin hükümlerlik yetkisine dair bir konu olduğunu belirterek Ankara 5.İdare Mahkemesinin iptal kararını bozmuştur⁷⁰.

Evlenme yolu ile Türk vatandaşı olmak isteyen kişiler hakkında yürütölen araştırma ve soruşturmalarda bir geçerlilik süresinin öngörölmüş olmasının sebebi, yaşam düzeninin hâli hazır durumunun ölçömlenmesi; milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından oluşın sakıncanın mevcut zamandaki yaygın etkisinin değerlendirilmesi olduğu düşünölmekte; bozma kararı, milli güvenlik ve kamu düzeni yönünden mahzur teşkil ettiği düşünölen sebebin hâlen bir engel olarak görölüp görölmediğinin somut kanıtlar üzerinden incelenmemiş olması gerekçesi ile haklı bulunmamaktadır.

2. Türk Vatandaşı Olmak İçin Başvuran Yabancınn Türk Vatandaşı Eşinin Milli Güvenlik ve Kamu Düzeni Bakımından Engel Teşkil Etmesi

a. Anayasa Mahkemesi'nin 21.10.2020 tarihli (2018/35678 (E)) Elmaz Kııımlı başvurusu kararına⁷¹ konu olayda Ukrayna vatandaşı başvuru, 02.06.2013 tarihinde bir Türk vatandaşı ile evlendikten sonra Türk vatandaşı olmak için talepte bulunmuştur. Vatandaşlık İnceleme ve Araştırma Komisyonunca 19.03.2017 tarihinde yapılan mülakatta başvuru ve eşinin evlilik birliklerinin kurulu olduğu; tarafların birlikte ikamet ettikleri, müşterek çocuklarının bulunmadığı, Türk eşin üniversite öğretim elemanı olduğu tespit edilerek dosyaya olumlu kanaat yazılmasına karşılık başvuru hakkında yapılan arşiv araştırması sonucunda somut bir sakıncaya rastlamamakla birlikte Türk vatandaşı eşi ile ilgili olarak istihbarı nitelikte bilgiler bulunduğu gerekçesi ile vatandaşlık başvurusu, İçişleri Bakanlığınca reddedilmiştir.

Türk vatandaşı olma talebi reddedilen başvuru nun 05.01.2018 tarihinde açığı iptal davasının neticesinde Ankara 10.İdare Mahkemesi, başvuru nun 5901 sayılı TVK m.16/c'de yer alan milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hâli olmama kıstasını sağlamadığı gerekçesi ile davayı reddetmiştir.

İstinaf yoluna taşınan karar, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10.İdari Dava Dairesinin 18.10.2018 tarihli kararı ile onanmış; nihai karar 09.11.2018 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş; başvuru, 07.12.2018 tarihinde ret işleminin kendisi hakkında elde edilen veriler sebebiyle tesis edilmediği

⁷⁰ Bu kararla ilgili olarak yazılan bir adet karşı oy yazısında “Mahkemece 1992-1993 yıllarından sonraki süre içerisinde davacı hakkında herhangi bir terör örgütü ile bağlantısının olup olmadığı ve Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığınca düzenlenen yeni bir rapor bulunup bulunmadığı hususları araştırılarak bir karar verilmesi gerekirken eksik incelemeye dayalı olarak davaya konu işlemin iptal edilmesinde hukuki isabet bulunmadığı” belirtilmiştir.

⁷¹ <<https://www.lexpera.com.tr>> ET: 17.03.2021.

için, Bakanlık görüşünün aksine, vatandaşlık talebine ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama süreçlerinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin koruma alanına girdiği ve adil yargılanma hakkının, masumiyet karinesi ile suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddiası ile bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi, başvuruyu, aile hayatına saygı yönünden dayanaktan yoksun olması sebebi ile kabul edilemez bulmuş; başvuruya yol açan iddiaların özünün yargılamanın sonucuna ilişkin olmasından hareketle başvurucunun suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetini adil yargılama hakkı kapsamında incelemiş; yapılan değerlendirmenin sonucunda başvurucu hakkında yürütülmekte olan cezai veya disiplin soruşturmasından ya da verilen bir cezadan söz edilmediği için somut olayda suç isnadının söz konusu olmadığı; adil yargılanma hakkına ilişkin güvence ve ilkelerin bu başvuruya uygulanabilmesi için başvuru konusu uyuşmazlığın medeni hak ve yükümlülükler ile ilişkilendirilmesi gerektiği ancak vatandaşlık hakkının bu kapsamda yer almadığı⁷² dolayısıyla başvurunun adil yargılanma hakkı yönünden incelenemeyeceği gerekçeleri ile başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Kararla ilgili olarak işaret etmek istediğimiz husus, uyuşmazlıkta bir suç isnadının bulunmaması sebebi ile başvurunun ancak medeni hak ve yükümlülük kapsamında incelenebileceğinin belirtilerek vatandaşlıkla ilgili meselelerin adil yargılanma hakkı kapsamında yer almayacağı ile ilgili net bir tespitin yapılmış olmasıdır. Görülmektedir ki adil yargılanma hakkının kapsamı ile ilgili olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesindeki sınırlandırıcı düzenlemeden ve Anayasa Mahkemesinin “*ortak koruma alanı*” kabulünden sapılmamakta;

⁷² Medeni hak ve yükümlülük kavramı ile ilke olarak özel hukuk ilişkilerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar anlaşılmakta ve adil yargılama hakkının koruma alanı bu kapsamda kabul edilmektedir. Parti kapatma davaları dahil siyasi haklar, vergilendirme, idari para cezaları, yabancıların ülkeye kabulü, sınır dışı edilmesi veya vatandaşlık, askerlik hizmeti gibi konulara ilişkin uyuşmazlıklar, kamu hukukuna dahil görülmekte; dolayısıyla medeni nitelikli hak veya yükümlülük olarak değerlendirilmediğinden Sözleşme'nin altıncı maddesinin birinci fıkrası kapsamında yorumlanmamaktadır. Sibel İnceoğlu, *Adil Yargılanma Hakkı, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru* (Anayasa Mahkemesi El Kitapları Serisi-4, 2018) 4-7. Öte taraftan medeni hak ve yükümlülükler deyimi, iç hukuktaki sınıflamaya göre değil esasa ilişkin içeriği, etkileri ve kişinin sahip olduğu savunulabilecek temel hak ve yükümlülükleri ile ilgili görülerek yorumlandığında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6.maddesi, vatandaşlık ihtilafları ile ilişkilendirilebilir nitelik kazanmaktadır. Zira, son dönemde, 11 numaralı protokolün yürürlüğe girmesinden sonra, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin verdiği kararlarda da vatandaş olma talepleri reddedilmiş kişilerin hak ihlaline uğradıkları gerekçesi ile Mahkemeye yaptıkları başvuruların kabul edildiği görülmektedir. Konu ile ilgili ayrıntılı bir çalışma için bkz. Gülce Gümüştü Tunçağal, ‘Vatandaşlığa İlişkin Bazı Meseleler Hakkında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları’, (2021) 41(1) Public and Private International Law Bulletin.

Anayasa’da adil yargılanma hakkının genel olarak düzenlenmesi göz önünde bulundurulmamaktadır. Bizce, bu örnekte, ilk derece mahkemeleri tarafından ihtilafa konu işlemin Türk vatandaşı olmayı talep eden yabancı yönünden değil de Türk vatandaşı eşe yönelik istihbarı nitelikte bilgilere dayanılarak reddedilmesi noktasında idarenin takdir yetkisini kullanma biçiminin denetlememesi, verilen kararın adillliğini sorgulatabilecek kuvvettedir. Bu bakımdan her ne kadar adil yargılanma korumasına ilişkin gözden geçirme, kaideten yargılama süreçleri üzerinden yapılsa da istisnai olarak, kararın adillığının bu koruma kapsamında incelenebileceği; somut durum özelinde esneyerek temel haklar lehine değerlendirme yapılabileceği düşünülmektedir.

b. Danıştay 10.Dairesinin 30.04.2019 tarihli kararına⁷³ konu olayda 20.04.2009 tarihinde bir Türk vatandaşı ile evlenen Ukrayna vatandaşı ilgili, bu evliliğe dayanarak Türk vatandaşı olmak için 13.11.2012 tarihinde başvuruda bulunmuş; Vatandaşlık İnceleme ve Araştırma Komisyonu tarafından yapılan mülakat sonucunda yapılan evliliğin aile birliği kurmaya yönelik olduğu ve hâlen aynı çatı altında yürütüldüğü; çift arasında yaş farkı bulunmasına karşılık bu durumun evlilik hayatına olumsuz bir yansımalarının bulunmadığı; çift hakkında yapılan tahkikat, yakınlarından alınan ifadeler ve Sosyal İnceleme Raporunda evliliğin ciddi bir evlilik olduğu anlaşılmıştır. Ukrayna vatandaşı ilgilinin TVK m.16’da aranan şartları taşıdığı sonucuna varılmasına karşın başvuru, ilgilinin Türk vatandaşı eşi hakkında suç kayıtlarının varlığı dikkate alınarak reddedilmiştir. Bunun üzerine Ukrayna vatandaşı tarafından idare mahkemesinde iptal davası açılmıştır.

Ankara 9.İdare Mahkemesi tarafından görülen dava neticesinde, Ukrayna vatandaşı davacının eşi ile evlilikleri yönünden herhangi bir olumsuzluğa rastlanmadığı ve yapılan mülakatta da davacının 5901 sayılı TVK m.16’daki şartları taşıdığı belirtilmesine rağmen vatandaşlık başvurusunun somut delil gösterilmeksizin reddedildiği; ilaveten davacının evlendiği tarihten vatandaşlık başvurusu yaptığı tarihe kadar geçen süre zarfında mevzuat hükümlerini ihlal ettiğine dair herhangi bir tespitin dava dosyasına sunulmadığı; ayrıca gerek TVK’da gerekse Yönetmelik’te vatandaş olmak isteyenlerin evlendikleri kişilerin suç kaydının varlığının vatandaşlığa kabul bakımından engel teşkil yaratacağına yönelik bir hükmün yokluğu karşısında vatandaşlık talebinin reddine ilişkin işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı değerlendirilmiş; iptal kararı verilmiştir.

Davalı idare tarafından yapılan temyiz savunmasında Türk vatandaşlığı talep eden yabancıların TVK’da sayılan şartları taşıyıp taşımadıklarına dair ilgili kurumlara gerekli inceleme ve araştırma yaptırıldıktan sonra nihai kararın Bakanlığın yetkisinde olduğu; bu kapsamda davacı ve eşi ile ilgili olarak

⁷³ 2014/5203 (E); 2019/3474 (K) <<https://www.lexpera.com.tr>>ET: 11.04.2021.

yapılan arşiv araştırması sonucunda davacının Türk vatandaşı eşinin kaçakçılık ve uyuşturucu madde ile ilgili, kardeşlerinin de çeşitli konularda suç kayıtlarına rastlanıldığı; davacının Türk vatandaşlığı talebinin değerlendirilmesinde bu hususların göz önünde bulundurulması gerektiğinin bildirildiği; Ukrayna vatandaşı davacının başvurusunun TVK m.10 uyarınca reddedildiği; olayda davacının Türk vatandaşlığını tüm koşulları yerine getirerek elde etmesinin söz konusu olmadığı gibi Türk vatandaşı eşinin geçmişte kamu düzenini bozmaya yönelik fiiller içerisinde olduğunun dosya içeriğinden açıkça görüldüğü; Türk vatandaşlığına evlilik sebebiyle kabulde mevzuatta aranan şartların eşlerin her ikisini de kapsayacak biçimde değerlendirilmeye alınması lüzumu ileri sürülmüştür.

Danıştay 10.Dairesi tarafından görülen davanın neticesinde Ukrayna vatandaşı davacının Türk vatandaşı ile evlendiği tarihten sonra davacının eşi hakkında Antalya 2.Ağır Ceza Mahkemesince esrar kullandığını kendiliğinden beyan ettiği için ceza verilmesine yer olmadığına karar verildiği; öte taraftan esrar satıcılığı yaptığı fiili sabit bulunduğundan beş yıl iki ay on beş gün hapis ve iki bin beş yüz TL adli para cezası ile cezalandırılmasına hükmedildiği anlaşılmış; *“Türk vatandaşlığına kabul etme konusunun Devletin hükümranlık yetkisine ilişkin olduğu ve davacının eşine isnat edilen eylemlerin evlilik tarihinden sonra gerçekleştiği dikkate alındığında davacının Türk vatandaşlığına alınma talebi ile yapmış olduğu başvurunun reddi yolunda tesis edilen işlemde hukuka aykırılık, dava konusu işlemin iptali yolunda verilen mahkeme kararında hukuki isabet görülmemiştir”*⁷⁴.

Bu örnekte, milli güvenlik ve kamu düzeni yönünden makbul olamayan taraf, Türk vatandaşı eştir. Türk vatandaşı olma taleplerinin incelenmesinde yabancının, bizzat kendisinin milli güvenlik ve kamu düzeni anlayışı içinde risk görme sınırını aşp aşmadığına bakılması gerektiğinden başvurunun reddi yönünde tesis edilen işlemde hukuka aykırılık bulunduğu değerlendirmesine iştirak etmekteyiz.

c. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu tarafından 17.01.2018 tarihinde verilen bozma kararına⁷⁵ konu olayda 05.07.2004’ten beri bir Türk vatandaşı ile evli olan Suriye vatandaşı davacı, TVK m.16 kapsamında vatandaşlık başvurusunda bulunmuş; ancak başvuru, kendisi ve eşi ile yapılan mülakat sonucunda çiftin bu evlilikten iki çocuğunun dünyaya geldiği; bu evliliğe ait ortak bir meskende yaşadıkları; evlilikten kaynaklanan sorumluluklarının

⁷⁴ Bu kararlar ilgili olarak yazılan bir adet karşı oy yazısında davacı ile Türk vatandaşı eşin evliliklerinin aynı çatı altında devam ettiği ve ciddi bir evlilik olduğunun tespit edildiği hususunun göz ardı edilmemesi gerektiği ve Türk vatandaşı eş hakkındaki Ceza mahkemesi kararının cezaların şahsiliği ilkesi uyarınca davacının başvurusu bakımından değerlendirme kriteri olarak belirlenemeyeceği belirtilmiştir.

⁷⁵ <<https://www.lexpera.com.tr>>ET: 11.04.2021.

eşler arasında eşit şekilde paylaşıldığı; eşlerin birbirlerini anlayacak kadar Türkçe konuşabildikleri anlaşıldığından olumlu kanaat bildirilmiş olmasına karşın Suriye vatandaşı ilgilinin Türk vatandaşı eşinin Van 4.Ağır Ceza Mahkemesinde uyuşturucu madde ticareti suçu isnadı ile yargılandığı ve altı yıl sekiz ay hapis ile beş bin TL adli para cezasına mahkum edildiği; hâlen Van M Tipi Cezaevinde tutuklu bulunduğunun tespit edildiği gerekçesine dayanılarak başvurusu reddedilmiştir. Ret kararı üzerine Suriye vatandaşı, iptal davası açmıştır.

Ankara 5. İdare Mahkemesi tarafından yapılan değerlendirmede TVK'da Türk vatandaşlığının evlenme yolu ile edinilmesinde aranacak şartların başvuru sahipleri bakımından tespit edildiği; söz konusu şartlara uygunluk eşleştirmesinin Türk vatandaşı olan diğer eş yönünden de yapılamayacağı belirtilmiş; iptal kararı verilmiştir.

Davalı idarenin temyiz başvurusu üzerine anılan karar, Türk vatandaşı olabilmek için başvuru sahiplerinin taşınması gereken şartların yalnızca ilgili yabancılar tarafından değil ve fakat her iki eşi de kapsayacak şekilde irdelenmesi gerekliliğinin vatandaşlık konusunda Devletin egemenlik hakkının bir sonucu olarak doğduğu gerekçesi ile bozulmuş; Ankara 5.İdare Mahkemesi, bozma kararına uymayarak ilk kararında ısrar etmiştir.

Davalı idarenin ısrar kararını temyize götürmesi neticesinde görülen davada “*Türk vatandaşlığına kabul etme konusunun Devletin hükümranlık yetkisine ilişkin olduğu gözetildiğinde, davalı idarece takdir yetkisi çerçevesinde davacı ve eşi hakkındaki kayıtların değerlendirilmesi sonucu 5901 sayılı Kanun'un idareye takdir yetkisi veren onuncu maddesi uyarınca tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır*” değerlendirmesinde bulunulmuş; Ankara 5.İdare Mahkemesinin ısrar kararı bozulmuştur⁷⁶.

Aksini belirten bir düzenleme bulunmadığından hareketle TVK m.16 kapsamında yapılan başvurularda, kanunda belirtilen şartlar ve yabancıların değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulacak kıstaslar başvuru sahibinin şahsı ile ilgilidir. Bu bakımdan idarenin takdir yetkisinin, her iki eşi de kapsayacak şekilde irdelenmesi hukuka uygun bulunmamaktadır. Başvuru sahibinin şahsı üzerinden ele alınmadığı vakit, idarenin takdir yetkisinin kapsamının, makulün dışına saporak yabancıların kayın hısımlarına ve hatta sosyal ilişkiler ağındaki kişilere kadar genişletilmesi ihtimali yaratılmaktadır. Dolayısıyla ısrar kararının isabetli olmadığı düşünülmektedir.

⁷⁶ Bu kararla ilgili olarak yazılan bir adet karşı oy yazısında davacının yaptığı ve dava konusu işlemin tesis edildiği tarihler itibarıyla davacının eşinin kesinleşmiş bir mahkumiyetinin bulunmadığı; cezaların şahsiliği ilkesi uyarınca eşinin işlemiş olduğu bir suç nedeniyle söz konusu evlilik birliği içinde iki çocuğu olan davacı hakkında verilen kararın iptali yönündeki mahkeme kararının onanması gerektiği belirtilmiştir.

d. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdare Dava Dairesinin 09.05.2017 tarihli kararına⁷⁷ konu olayda 31.01.2009 tarihinde Türk vatandaşı ile evlilik yapan Ukrayna vatandaşı ilgili, TVK m.16 kapsamında evlenme yolu ile Türk vatandaşı olma talebinde bulunmuş; başvurusu reddedilmiştir.

Ukrayna vatandaşı davacı tarafından açılan iptal davasında Ankara 14.İdare Mahkemesi, davacının Türk vatandaşı olan eşinin uyuşturucu madde ticareti yapmak suçundan beş yıl hapis ve beş bin TL adli para cezası ile cezalandırılmış olmasının davacının durumunu da sakıncalı hâle getirdiği; davacının eşinin söz konusu suçtan dolayı hükümlü olarak cezaevine girmesi sebebiyle aile birliği içinde yaşama olanağından yoksun kaldığı ve Türk vatandaşlığına kabulün devletin egemenlik yetkisi ile ilişkili bir konu olduğu değerlendirilmesinde bulunarak davayı reddetmiştir.

Davacının başvurusu üzerine görülen istinaf davasında “*Uyuşmazlıkta davacının vatandaşlık başvurusunun kendisinden kaynaklanan bir sebeple ya da mevzuatın aradığı şartları temin edemediğinden değil; Türk vatandaşı eşin fiilinden ve hakkındaki ceza davası ve mahkumiyetten ötürü reddedildiği; bu durumda davacının kendi gerçekleştirmediği ya da katkı sağlamadığı fiilden sorumlu tutulmasına sebebiyet verdiği ve ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesine aykırı olduğu açıktır. Bu durumda Türk Vatandaşlığı Kanunu ile aranılan şartları temin eden ve eşi ile aile birliği içinde birlikte yaşadıkları hususunda tereddüt bulunmadığı gibi kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek herhangi bir hâli de bulunmayan davacının başvurusunun reddine ilişkin davalı idare işleminde hukuka ve hakkaniyete uyarlık bulunmamaktadır*” gerekçesi ile Ankara 14.İdare Mahkemesinin kararı kaldırılmış; dava konusu işlem iptal edilmiştir.

Türk vatandaşlığını talep eden davacının, eşinin işlediği suç sebebiyle, durumunun sakıncalı hale geldiği biçimindeki saptama, ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesine açıkça aykırılık teşkil etmektedir. Bu bakımdan, katıldığımız diğer gerekçeleri ile birlikte, dava konusu işlemin iptal edilmesinde hukuki isabet bulunduğu değerlendirilmektedir.

e. Danıştay 10.Dairesinin 05.10.2015 tarihli kararına⁷⁸ konu olayda Rusya vatandaşı ilgili, 06.03.2007 tarihinde bir Türk vatandaşı ile yaptığı evliliğe dayanarak Türk vatandaşı olmak için başvuruda bulunmuştur. İdare tarafından yapılan inceleme ve araştırma neticesinde ilgili yabancının geçerli ikamet iznine sahip olduğu; ikamet izninin yenilendiği; Ege Üniversitesi’nde yükseköğretimine devam ettiği; evliliğinden bir çocuğunun dünyaya geldiği; eşi ile birlikte geçirdikleri trafik kazasından aynı adreste evlilik birliği içinde

⁷⁷ Ankara BİM, 10.İDD 2017/470 (E); 2017/405(K)<<https://www.lexpera.com.tr>> ET: 11.04.2021.

⁷⁸ 2012/8455 (E); 2015/4050 (K)<<https://www.lexpera.com.tr>>ET: 11.04.2021.

yaşamlarını idame ettirdikleri; birlikte ortak banka hesabına sahip oldukları, davacının üzerine taşınmaz devri yapıldığı, yaşadıkları muhitte komşuluk ilişkileri yürüttükleri tespit edilmekle birlikte davacı ve eşinin suç işlemek amacıyla örgüt kurmak ve yönetmek; bu örgüte üye olmak; örgüt faaliyeti çerçevesinde insan ticareti yapmak; fuhuş yapmak ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanuna⁷⁹ muhalefet suçlarından İzmir 8.Ağır Ceza Mahkemesinde yargılanması ve TVK uyarınca evlilik birliği ile bağdaşmayacak faaliyette bulunmama şartını taşımadığı gerekçe gösterilerek vatandaşlık başvurusu reddedilmiştir. Bunun üzerine Rusya vatandaşı tarafından iptal davası açılmıştır.

Ankara 5.İdare Mahkemesi tarafından görülen davada davacının Türkiye’de kamu düzenini ve asayişi bozucu, örf ve adetle bağdaşmayan nitelikte eylemlerinin olduğu, aile birliği içinde birlikte yaşadığını ifade ettiği eşi ile birlikte fuhuşa aracılık ettiğinden bahisle hakkında dava açıldığı; dava sonucunda davacının eşi hakkında mahkumiyet kararı verildiği; davacı Rusya vatandaşı hakkında ise delil yetersizliğinden beraat kararı verildiği anlaşılacakla birlikte vatandaşlığa kabul hususunda devletin egemenlik hakkı ve takdir yetkisinin bulunduğu işaret edilerek davalı idarece kamu düzenine ve kamu yararına uygun olarak işlem tesis edildiği değerlendirilmesinde bulunulmuş, davanın reddine karar verilmiştir.

Davacı tarafından yapılan temyiz başvurusu üzerine görülen davada Danıştay, İzmir 8.Ağır Ceza Mahkemesinde yapılan yargılama sonucu davacı hakkında beraat kararı verildiği; bu tarihten sonra Türkiye’de bulunan davacının kamu düzenine ve millî güvenliğe zarar verecek davranışlarda bulunduğu, suç işlediği veya yasa dışı faaliyetler içinde yer aldığı yönünde herhangi bir tespit yapılmadığı gerekçesi ile Ankara 5.İdare Mahkemesinin kararını bozmuştur.

TVK m.16/1-c ile TVK m.16/1-b’de ifade olunan evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmama hâli arasındaki sınırın belirsizleşmesine örnek gösterilebilecek söz konusu ihtilafta Türk vatandaşı olmak isteyen davacının evlenmeden önceki döneme ait eylemleri sebebi ile hakkında yapılan yargılamada beraat kararı verilmesine karşın Türk vatandaşı eşinin aldığı mahkûmiyet sebebi ile başvurusunun reddedilmesinin bozma sebebi görülmesinde isabet bulunduğu değerlendirilmektedir.

SONUÇ

Millî güvenlik ve kamu düzeni kavramının düşünsel temelinde ülke çapında ortaya çıkan iç ve dış tehlikelerden devlet tüzel kişiliğinin korunması ile toplumun huzur, asayiş ve sağlık içinde bir arada yaşamlarının temin

⁷⁹ RG: 15.07.1953/8458

edilmesi yer almaktadır. Bu kavramın evlenme yolu ile Türk vatandaşlığının oluşumundaki etkisi yasal zeminde incelendiğinde kavrama kanun hükmü olarak ilk defa 5901 sayılı TVK m.16/1-c’de yer verildiği; başvuru şartlarını taşıyan yabancıların taleplerinin değerlendirilmesinde idarenin takdir kararına etki eden bir kıstas olarak hükme bağlandığı anlaşılmaktadır. Vatandaşlık statüsünün doğumdan başka bir sebeple oluşturulmasında evlilik, mülga vatandaşlık kanunlarının tümünde bir yol olarak kabul edilmişken bu yolu inşa eden belirleyiciler, zaman içinde özellikle cinsiyete dayalı yaklaşımlar, evlilik anlayışı, evliliğin gerçekliğine ve toplumsal yapının tasarımına yönelik algı ya da kaygıların yansımaları ile farklılaşmıştır.

Türk vatandaşlık kanunlarındaki geçmiş düzenlemelere bakıldığında evlilik vesilesi ile vatandaşlık statüsünün oluşumuna yönelik şartların belirlendiği ve fakat evlilikten ne anlaşılması gerektiği ile ilgili bir betimlemeye ihtiyaç duyulmadığı görülmektedir. TVK m.16’daki mevcut düzenlemede ise (a), (b) ve (c) bentlerindeki kıstaslar üzerinden Türk vatandaşlığının taşıdığı saygın statünün, evlilikten umulan saygınlıkla bağdaştırılmaya çalışıldığı düşünülmekte; evliliğin, aile hayatı kavramı üzerinden çevrelenip; çalışma konumuz itibarıyla özellikle milli güvenlik ve kamu düzeni kavramı ile ilişkilendirilerek karmaşık bir anlama taşındığı değerlendirilmektedir. Kanaatimizce evlilik, vatandaşlık statüsünün daha kolay biçimde temin edilmesine imkân veren bir sebeptir; kanun koyucunun bu sebebi doğuran unsurların sağlamlığının araştırılmasını ve vatandaşlık statüsünün oluşumunda evliliğin maksatlı biçimde kullanılmasını engellemek istemesi anlaşılır bir husustur. Bu bakımdan evlilik vasıtasıyla otomatik vatandaşlık yüklenmesi anlayışından vazgeçilmiş olması, cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve üç yıllık süre şartının konulması yeterli gelmektedir. İlâveten başvuru şartları arasında yer alan üç yıldır evli olma ve evlilik birliği içinde yaşama, Türkiye’de ikamet etme şartı ile desteklenirse milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hâli bulunmama kıstasına gerek kalmadan beklenen faydanın ortaya çıkacağı düşünülmektedir. Kanundaki lafzi düzenleme itibarıyla milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hâli bulunmama ifadesinin bir değerlendirme kıstası olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Mevcut kıstaslar sebebi ile idarenin takdir yetkisinin kapsamı belirli bir belirsizliğe dönüşmekte; hükmün sevk ediliş amacından uzağa düştüğü için milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hâli bulunmama kıstasının hükümde yer almasına ilişkin hukuki gereklilik sorgulanır duruma gelmektedir.

Milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından yönünden yapılacak araştırmanın özellikle, Türk vatandaşlığı kaybettirilenler ile 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Kanunu uyarınca terör örgütü yöneticisi, üyesi, destekleyicisi veya çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi, üyesi veya destekleyicisi olduğu (m.54/

1-b) ya da kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturduğu (m.54/1-d) için hakkında sınır dışı edilmiş kişilerin Türk vatandaşları ile evlenmeleri ihtimalinde işlev göreceği düşünülmektedir.

Dikkat çekmek istediğimiz ikinci husus Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik hükmü ile kanunilik ilkesinin dışına çıkmış olmasıdır. Yönetmeliğin yetmiş ikinci maddesinin beşinci fıkrasındaki son cümle ile Kanun'un önüne geçilmekte; altı aydan fazla cezayı gerektiren her türlü suç, Türk vatandaşı olma engeline dönüşmekte ve ucu son derece açık bir alan oluşmaktadır. Bu durum özellikle TVK m.16 yolu ile vatandaş olma imkânı yönünden düşünüldüğünde hem, idarenin takdir yetkisini kanuna uygun kullanmaması sonucunu yaratmakta; hem de mahiyeti son derece genişleyen yeni bir değerlendirme kıstası yaratılarak bağlam dışına çıkılmasına yol açmaktadır. TVK m.16 kapsamında yapılan başvuruların reddine ilişkin uyuşmazlıklar bakımından ise mahkemeleri, esasen Kanuna uygun hareket edilmemiş olmasına rağmen, 10.maddede vesilesi ile "hükümlerlik yetkisi" şeklindeki en geniş gerekçeye yaslanmak zorunda bırakmakta; "hükümlerlik yetkisi", uluslararası hukuka uygunluk kriterinin gözetiminden sıyrılarak denetlenmesi güç, kestirme bir gerekçe olarak kullanılmaktadır.

Ayrıca Yönetmelik hükmünde, yabancının, Türk vatandaşlığını engelleyen söz konusu suçları işlediği zaman ve şartların dikkate alınmadığı; hayatının herhangi bir döneminde, örneğin yaşı küçükken ya da iradesi ortadan kaldırılarak, suça karışmakla evlendiği dönemde bu suçları işlemek arasında bir fark yaratılmadığı için bu durumun ret kararlarına sabit bir odak biçiminde yansdığı gözlemlenmektedir.

Yargı kararları izlendiğinde TVK m.16/1-c'ye yönelik ortaya çıkan bir diğer durum, m.16/1-b'de ifade olunan evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmama hâli ile arasındaki sınırın belirsizleşebilmesidir. Zira fuhuş yapmak, fuhuşa aracılık etmek, insan ticareti yapmak gibi yasa dışı faaliyetler ve yapılan işlemler, sadece m.16/1-b değil; aynı zamanda millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hâli bulunmama kapsamında da Türk vatandaşlığı statüsünün elde edilmesine engel olabildiğinden kararların gerekçelendirilmesinde, son tahlilde, evlilik birliği ile örtüşmeyecek bir faaliyette bulunmama kıstasının millî güvenlik ve kamu düzeni kıstası açısından bütünlendiği etkinin vurgulanması ihtiyacı doğabilmektedir.

Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek hâli bulunmama, tamamıyla ve sadece başvuru sahibinin kendisi yönünden araştırılacak bir durumdur. Ancak TVK m.16 kapsamında yapılan başvuruların reddine ilişkin uyuşmazlıklar bakımından yargı kararlarında tutarlılık bulunmadığı; Türk vatandaşı eşte var olan mahzurun Türk vatandaşlığını talep eden yabancıya da teşmil edilerek değerlendirme yapıldığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Son olarak, milli güvenlik ve kamu düzeni mahiyeti meçhul bir kavram olduğundan evlilik yolu ile Türk vatandaşı olma taleplerinden doğan uyuşmazlıklarda kavramın iç manasının tespiti, her olayda ayrıca yapıldığında idarenin haiz bulunduğu takdir yetkisinin tam anlamı ile yargısal denetimden geçeceği ve kararlar arasında bir bağdaşım oluşacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abrams, K, 'Marriage Fraud', (2012), 100(1) California Law Review 1-68.
- Akıntürk, T and Ateş Karaman, D, *Türk Medeni Hukuku-Aile Hukuku*, (Beta, 2014).
- Anuscheh F and Hailbronner, K, *Report On Citizenship Law: Germany, Globalcit, Country Report 2020/5*, (March 2020).
- Arsebük, A. E, *Medeni Hukuk-II*, (Ankara Hukuk Fakültesi, 1940).
- Aybay, R, *Kadının Uyruklığı Üzerinde Evlenmenin Etkisi*, (AÜSBF Yayınları,1980).
- Aybay, R, *Vatandaşlık Hukuku*, (Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006).
- Aybay, R, 'Milli Güvenlik Kavramı ve Milli Güvenlik Kurulu', (1978) 33(1) AÜSBF Dergisi 59-82.
- Berki, O.F, 'Türk Hukukunda Evlenmenin Tabiiyete Tesiri', (1946) 3(1) AÜHFD 46-61.
- Collins, K. A, 'A Short History Of Sex and Citizenship: The Historians' Amicus Brief In Flores-Villar v.United States', (2011) 91(4) Boston University Law Review 1485-1518.
- De Hart B, 'Regulating Mixed Marriages Through Acquisition and Loss Of Citizenship', (November 2015) 662 The Annals Of The American Academy Of Political and Social Science 170-187.
- Doğru, O and Nalbant, A, *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi-Açıklama ve Önemli Kararlar*, (Legal, 2012).
- Erdem, B.B, '4866 Sayılı Kanun'la Türk Vatandaşlığı Kanununun 5.Maddesinde Yapılan Değişikliğe Göre Türk Vatandaşlığının Evlenme yolu İle Kazanılması', (2003) 23(1-2) MHB 339-361.
- Erdem, B.B, 'Vatandaşlık Kanunu Tasarısında Evlenme İle Türk Vatandaşlığının Kazanılmasına İlişkin Düzenleme', *Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı Sempozyumu-29 Şubat 2008*, (Seçkin, 2008).

Erten, R, ‘Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı’nın Türk Vatandaşlığının Kazanılmasına İlişkin Hükümleri Hakkında Değerlendirmeler’, (2008) 66(4) Ankara Barosu Dergisi 36-61.

Erten, R, ‘Türk Vatandaşlığının Yeniden Kazanılması Yollarında Aranılan Ortak Şart: Milli Güvenlik Bakımından Engel Teşkil Edecek Bir Hâli Bulunmamak’, (2020) 40(2) PPIL 1351-1371.

Farahat, A and Hailbronner, K, *Report On Citizenship Law: Germany, Globalcit, Country Report 2020/5*, (March 2020).

Fındıkoğlu, Z. F, ‘Devletler Hususi Hukukunda Eksogami Meselesi’, (1948) 14(1-2) İÜHFM 316-323.

Fişek, H, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, (Güzel İstanbul Matbaası,1959).

Gemalmaz, M. S, *Devlet, Birey ve Özgürlük*, (Legal,2016).

Göğer, E, *Türk Tabiiyet Hukuku*, (Sevinç Matbaası, 1972).

Gözler, K and Kaplan, G, *İdare Hukukuna Giriş*, (Ekin,2015).

Gümüşlü Tunçağlı, G, ‘Vatandaşlığa İlişkin Bazı Meseleler Hakkında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları’, (2021) 41(1) Public and Private International Law Bulletin.99-127.

Güngör, G, ‘Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi’ (1997-1998) 17-18(1-2) MHB 229-250.

Güngör, G, ‘The Acquisition Of Turkish Nationality By Way Of Marriage Following The June 2003 Amendment’, (2004) 1(1) Ankara Law Review 29-49.

Güngör, G, *Tabiiyet Hukuku-Gerçek Kişiler-Tüzel Kişiler ve Şeyler*, (Yetkin, 2019).

Güral, J, ‘Evlenmeden Doğan Kanun İhtilafları’, (1946) 3(1) AÜHFD 147-178.

Hill, C. D, ‘Citizenship Of Married Women’, (1924) 18(4) American Journal Of International Law 720-736.

Holmes, K. R, *What Is National Security*, (Index Of U.S Military Strenght, 2015).

İnceoğlu, S, *Adil Yargılanma Hakkı, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru*, (Anayasa Mahkemesi El Kitapları Serisi-4, 2018).

Jeffers, K and Honohan, I and Bauböck, R, *How To Measure The Purposes Of Citizenship Laws: Explanatory Report For The Citlaw Indicators*, (Globalcit, 2017).

- Kaya, C, *İdarenin Takdir Yetkisi ve Yargısal Denetimi*, (XII Levha, 2021).
- Knapp, C, ‘Yalandan Evlenme ve Kadın Tabiiyeti’, Yusuf Kazancıoğlu (çev.) (1944) 1(3) AÜHFD 424-434.
- Makinda, S. M, ‘Sovereignty and International Security: Challenges For The United Nations’, (1996) 2(2) Global Governance 149-168.
- Nomer, E, *Vatandaşlık Hukuku Dersleri*, (Fakülteler Matbaası,1971).
- Reçber, K and Özgenç, Z, ‘5901 Sayılı Türk Vatandaşlık Kanunundaki Bazı Boşluklar, (2016) LXXIV (1) İÜHF 373-387.
- Richardson, D, ‘Rethinking Sexual Citizenship’, (2017) 51(2) Sociology 208-224.
- Sakmar, A, ‘Kadınla Erkek Arasındaki Hukuki Eşitlik İlkesi ve Vatandaşlık Hukuku’, (1978) 44(1-2) İÜHF 123-133.
- Sargın, F, ‘Türk Vatandaşlığı Kanunu’nda Değişiklik Yapan 2003 Tarihli ve 4866 Sayılı Kanun Kapsamında Bir Değerlendirme’, (2004) 53(1) AÜHFD 27-63.
- Seviğ, M.R and Seviğ, V. R, *Devletler Hususi Hukuku*, (İsmail Akgün Matbaası,1962).
- Tanrıbilir, F. B, ‘Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısının Hazırlanması Nedenleri Üzerine, (2007) 72 TBB Dergisi 37-54.
- Tiryakioğlu, B, ‘Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısına Göre Vatandaşlığın Yetkili Makam Kararı ile Kazanılması’, *Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı Sempozyumu-29 Şubat 2008*, (Seçkin, 2008).
- Wallece Goodman, S, *Naturalisation Policies In Europe: Exploring Patterns Of Inclusion and Exclusion*, (EUDO Citizenship Observatory, 2010).
- Yasan, C, *Milletlerarası Özel Hukukta Aynı Cinsiyetten Kişilerin Birliktelikleri*, (XII Levha, 2013).

İnternet Kaynakları

<https://www.lexpera.com.tr>

<https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d23/c045/tbmm23045095ss0090.pdf>

<https://uscode.house.gov>

